

Sanja Škrgatić

Šetnja kroz povijest Crikvenice

A stroll through history of Crikvenica

Ein Spaziergang durch die Geschichte von Crikvenica

Koraci kroz povijest
Footprints Through History
Schrittweise durch die Geschichte

Juraj Julije Klović

Lapidarij – Lapidarium

CENTAR ZA KULTURU
Dr. Ivan Kostrenić
Crikvenica

Sanja Škrsgatić

Šetnja kroz povijest Crikvenice

A stroll through history of Crikvenica

Ein Spaziergang durch die Geschichte von Crikvenica

ISBN: 978-953-7532-08-6

CIP zapis je dostupan u računalnom katalogu
Sveučilišne knjižnice Rijeka pod brojem

Sanja Škrsgatić

Šetnja kroz povijest Crikvenice

Od prapovijesnih tragova do pavlinskih umjetničkih radionica

A stroll through history of Crikvenica

From prehistoric traces to the art workshops of Pauline Fathers

Ein Spaziergang durch die Geschichte von Crikvenica

Von den prähistorischen Spuren bis zu den Künstler-Werkstätten der Paulaner

Crikvenica, 2012.

Šetnja kroz povijest Crikvenice

Od prapovijesnih tragova do pavlinskih umjetničkih radionica

Godine 2012. Crikvenica obilježava 600. obljetnicu otkako se prvi put u jednom dokumentu spominje njezino ime. Pa ipak, živjelo se na ovim prostorima i tisućama godina prije, ali mnoga od tih naselja nisu imala sreću da im ime bude sačuvano do danas. Iz rimske epohe ostao je zabilježen samo naziv *Ad turres*, dok je ime naselja u kojem je živio rimski građanin Sextus Metilius Maximus izgubljeno tijekom povijesti.

Ljudi su dolazili i odlazili, gradili i rušili, a jedino je postojana ostajala rječica-potok Dubračina ...Vinodolčica ...fluvium Oenei... ili kako su ju sve nazivali u posljednjih više od 2000 godina. Ta malena vinodolska rječica nije samo simbol života i trajanja. Uvijek je donosila promjene i novi život, a on je najintenzivniji bio upravo na njezinu ušću u more, u vrijeme rimske radionice prije 2000 godina... u doba pavlina prije 600 godina... u vrijeme prvoga turističkog pansiona i kupališta prije 125 godina...

Ovom knjižicom vodimo vas u šetnju ušćem Dubračine oko znamenite povijesne građevine – bivšega pavlinskog samostana. Starija povijesna razdoblja, od prapovijesti do sredine 18. stoljeća, sažeta su u cjelinu (a) **Koraci kroz povijest**, koja je 2012. godine u obliku izložbenoga panoa postavljena na Petaku, s desne strane Dubračine. Druga cjelina (b) posvećena je poznatomu sitnoslikaru **Jurju Juliju Kloviću** kojemu smo 2009. godine posvetili izložbu u nadsvedenom prolazu prema crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije. Kao treću cjelinu (c) predstavljamo crikvenički **Lapidarij** u krugu hotela *Kaštel*, koji sadrži kamene spomenike iz prošlih vremena.

A stroll through history of Crikvenica

From prehistoric traces to the art workshops of Pauline Fathers

In 2012 Crikvenica is marking the 600th anniversary of its earliest documented mention. Though these lands were inhabited for thousands of years, many of the previous settlements were not as lucky as to have their names remembered to the present day. A Roman epoch merely left behind a name *Ad turrēs*, while a name of a settlement that was home to 6 Roman citizen Sextus Metilius Maximus was lost to history.

People came and left, they built and demolished. The only constant was a small river, or rather a creek, called Dubračina ... Vinodolčica ... fluvium Oenei ... or whatever names it was called during past 2000 years or so. However, this small Vinodol river was more than a mere symbol of life and continuance. It always brought forth changes and new life, and nowhere was this life more intense than at the river's estuary, during the time of Roman workshop, some 2000 years ago... or during the time of Pauline Fathers 600 years ago... or 125 years ago in the time of the first tourist hotel and a bathing resort...

This booklet will lead you on a stroll around Dubračina estuary, to a renown historical building – a former monastery of Pauline Fathers. The previous older historical periods, from prehistoric era to the 18th century, are summarized in a whole titled (a) **Footprints Through History**, which in 2012, in a form of exhibition billboard has been installed at Petak, on Dubračina's right side. The second chapter (B) covers famous miniaturist **Juraj Julije Klović**, in whose honour we held an exhibition in 2009, set at the vaulted passage leading to the Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary. The third chapter (c) presents Crikvenica's **Lapidarium** which is located in the proximity of Kaštel Hotel and exhibits the stone monuments from times past.

Ein Spaziergang durch die Geschichte von Crikvenica

Von den prähistorischen Spuren bis zu den Künstler-Werkstätten der Paulaner

Im Jahr 2012 feiert Crikvenica das 600. Jubiläum seit Crikvenica zum ersten Mal in einem Dokument erwähnt wurde. Obwohl Menschen auf diesem Gebiet auch tausende von Jahren früher gelebt hatten, hatten viele hierliegende Orte kein Glück ihren Namen bis heute zu bewahren. Aus der römischen Epoche wurde nur der Name *Ad turres aufbewahrt*, während der Name des Ortes wo der römische Bewohner Sextus Metilius Maximus lebte, durch die Zeit verloren ging.

Menschen kamen und gingen, bauten und zerstörten, doch nur der kleine Fluss Dubračina... Vinodolčica ... fluvium Oenei ... oder wie auch immer sie in den letzten 2000 Jahren genannt wurde, blieb stetig. Dieser kleine Fluss aus Vino-dol ist nicht nur ein Symbol des Lebens und der Dauer. Er brachte immer wieder Veränderungen und ein neues Leben mit sich. Am stärksten ist das an seiner Mündung ins Meer sichtbar und zwar in der Zeit der römischen Werkstätten vor 2000 Jahren ... in der Zeit der Paulaner von 600 Jahren... in der Zeit der ersten Touristen – Pension und Schwimmbads vor 125 Jahren.

Mit diesem Buch begleiten wir sie auf ihren Spaziergang entlang der Mündung von Dubračina in der Nähe des bekannten historischen Baus – des ehemaligen Paulaner Kloster. Die alten historischen Zeitalter, von der Prähistorie bis zur Mitte des 18. Jahrhunderts sind in (a) **Schrittweise durch die Geschichte**, zusammengefasst. Dieses wurde 2012 in der Form eines Vorführpanels auf Petak, rechts von der Dubračina aufgestellt. Die andere Hälfte (b) wurde dem berühmten Miniaturmaler **Juraj Julije Klović** gewidmet, dem wir auch 2009. eine Ausstellung widmeten. Die Ausstellung fand in dem Durchgang zur Kirche der Maria Himmelfahrt Kirche statt. Im dritten Teil stellen wir (c) das **Lapidarium** von Crikvenica in der Nähe des Hotels Kaštel dar, der noch heute Steindenkmale vergangener Zeiten bewahrt.

Koraci kroz povijest

Footprints Through History

Schrittweise durch die Geschichte

Najstariji tragova ljudske prisutnosti javljaju se na vrhovima okolnih brežuljaka već u brončano doba. Njihove tragove prepoznamo u prstenasto građenim kamenim zidovima koji su i danas jednim dijelom vidljivi u krajoliku. Ostaci suhozidnog bedema još su očuvani na brijezu Kotor, a između naselja Ladvič i Dolac nalazi se golemi nadgrobni humak od nabacanog kamenja, poznat kao Vela gromača.

Potkraj brončanog doba, nakon seobe stanovništva iz Panonske nizine, u 10. i 9. stoljeću prije Krista, nastaje na prostoru Kvarnera i sjevernodalmatinskih otoka nova etnička skupina – narod Liburna, koji je naseljavao predjеле današnje Crikvenice i Vinodolsku kotlinu.

The oldest traces of human presence on the location of Crikvenica that have so far been attained go back to the Bronze Age. To this very day constructions of ring-shaped walls are visible on the peaks of the surrounding hills and their role was to shield the prehistoric settlements. The remains of a dry-stone rampart are still preserved on Kotor Hill, and between the settlements of Ladvič and Dolac there is a huge grave-mound of haphazardly heaped stones, known as *Vela gromača* (the Big Dry-stone Wall).

At the end of the Bronze Age, after the migration of populace from the lowland of Pannonia, in the 10th and 9th centuries BC, a new ethnic group originated within the region of the Kvarner Gulf and the North Adriatic islands – the Liburnians, who inhabited the territories of today's Crikvenica and the Vinodol ravine.

Die ältesten Spuren des menschlichen Daseins in der Umgebung von Crikvenica, reichen in die Bronzezeit. Noch heute sind auf den naheliegenden Hügelgipfeln ringförmige Steinmauern, die prähistorische Siedlungen schützen, zu sehen. Überreste der trocken gebauten Festungsmauer sind noch am Berg Kotor erhalten, wobei sich zwischen den Siedlungen Ladvič und Dolac ein großer, aus angeworfenem Stein gemachter, Grabhügel befindet, der als *Vela gromača* bekannt ist.

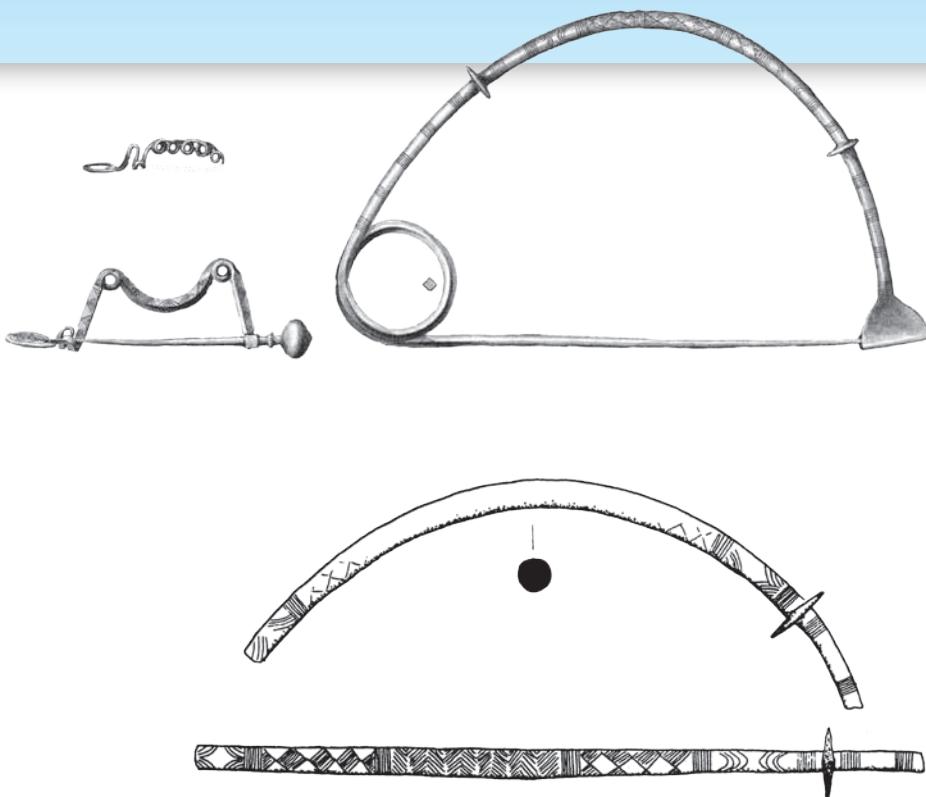
Gegen Ende der Bronzezeit, nach der Emigration der Bevölkerung aus der Pannonischen Tiefebene im 10. und 9. Jahrhundert v. Chr., entsteht eine neue ethnische Gruppe auf dem Gebiet des Kvarner und der Norddalmatischen Inseln und zwar die Liburner, die das heutige Gebiet von Crikvenica und den Talkessel Vinodol bevölkerten.

Izgled crikveničkog priobalja u prapovijesno se doba znatno razlikovao od današnjega. Prostor glavnog trga Stjepana Radića, tržnica i nogometnog igrališta bio je široka morska uvala, plovna sve do podnožja brijege Kotor. Rječica Dubračina stoljećima je donosila šljunak i pijesak iz Vinodola s predjela Kostelj koji je i danas poznat kao jedno od najvećih zemljanih klizišta u Hrvatskoj. Nataloženi materijal postupno je smanjivao plovno područje, a zatrpanje morske uvala dovršeno je koncem 19. stoljeća. Tada je reguliran tok Dubračine i zatrpan posljednji preostao voden rukavac koji je tekao duž današnje tržnice i utjecao u more na mjestu parkirališta.

The range of the Crikvenica littoral in prehistoric times was considerably different from what it's like today. Some 2,000 years ago the area around the "Stjepan Radić" main square, marketplace and soccer stadium was a wide marine bay, navigable all the way to the foot of Kotor. The Dubračina rivulet had for centuries brought in pebbles and sand from the Vinodol zone of Kostelj, which is nowadays known as one of the largest landslides in Croatia. The sedimentary deposits gradually diminished the navigable zone, and the covering of the bay was completed by the end of the 19th century. And so the flow of Dubračina was regulated and so was the last remaining effluence of water that used to flow along the present-day marketplace and parking lot.

Das Küstengebiet von Crikvenica sah in der prähistorischen Zeit bedeutend anders aus als heute. Noch vor 2.000 Jahren waren der Marktplatz von Stjepan Radić, der Markt und der Fußballplatz eine breite Meeresbucht, die bis zum Fuß des Kotor-Hügels befahrbar war. Das Flüsschen Dubračina spülte Jahrhunderte lang Kies und Sand aus der Gegend Kostelj in Vinodol an, das noch heute als eines der größten Erdrutsche in Kroatien gilt. Der Fahrbereich wurde mit der Zeit, durch das sedimentierte Material reduziert, wobei das Verschütten der Meeresbucht gegen Ende des 19. Jahrhunderts abgeschlossen wurde. Dann wurde der Flussgang von Dubračina reguliert und der letzte gebliebene Wasserarmel, der entlang des heutigen Marktplatzes floss und beim Parkplatz ins Meer mündet, wurde zugeschüttelt.

Lučne fibule – kopče za odjeću – ukrašene geometrijskim ornamentima pronađene su ispod Kotora na predjelu Stolnič i u Grižanama. Kopče su dijelovi liburnske narodne nošnje s prijelaza 10. u 9. stoljeće prije Krista.

Arched fibulas – garment buckles – embellished with geometrical ornaments found at the foot of Kotor Hill in the zones of Stolnič and Grižana. Buckles are parts of the Liburnian folk costumes at the turn of the 10th and 9th century BC.

Bogen - Fibeln – Kleidungsschmuckspangen – geschmückt mit geometrischen Ornamenten, wurden unterhalb von Kotor, in der Gegend von Stolnič und Grižane gefunden. Die Schmuckspangen sind ein Teil der liburnischen Trachtbekleidung zwischen dem 10. und dem 9. Jahrhundert v. Chr.

Ulomak tegule – građevinske opeke – s utisnutim tvorničkim žigom vlasnika, rimskoga gradanina Seksta Metilija Maksima.

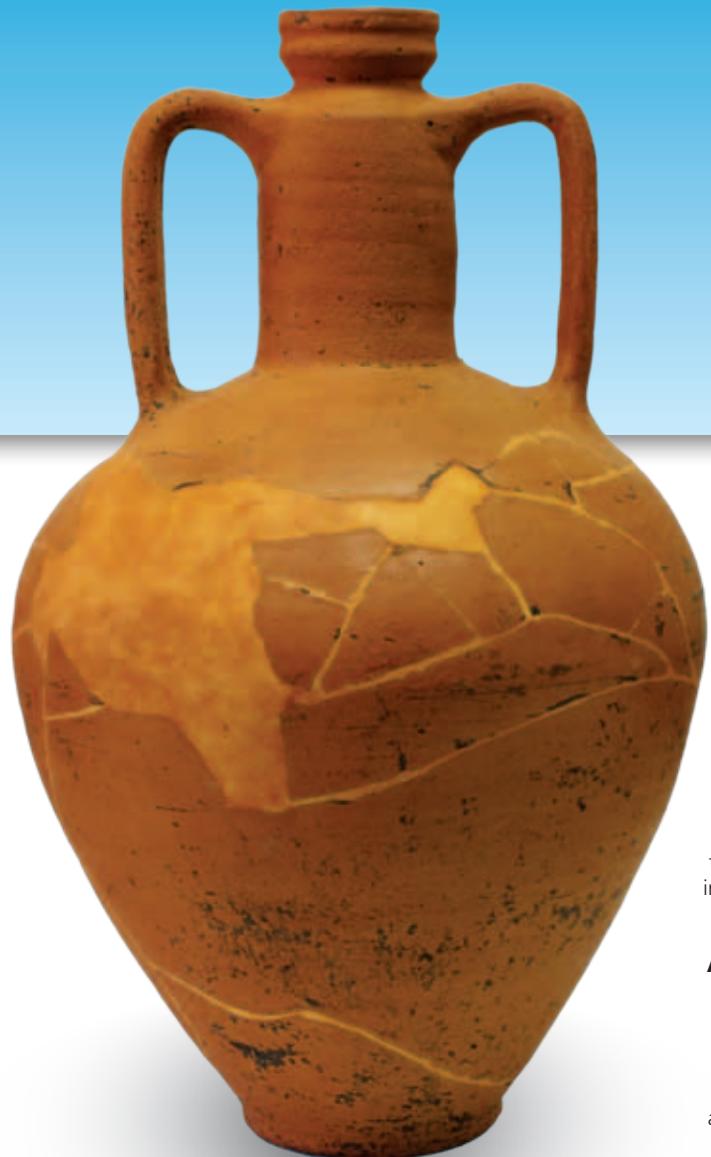
Fragment of a tegula – building material brick – with imprinted factory seal of Roman workshop owner, *Sextus Metilius Maximus*.

Dachziegelteile (Tegula)
– Baubacksteine – mit einem Fabrik Siegel des Werksatteigentümers, des römischen Staatsbürger *Sextus Metilius Maximus*.

Crikvenička amfora – jedinstvenog oblika i širokoga ravnog dna – bila je pogodna za prijevoz vina, maslinovog ulja i žitarica.

The Crikvenica amphora – uniquely shaped with a wide and flat bottom – suitable for transport of wine, olive oil and grains.

Amphoren aus Crikvenica – mit einer einmaligen Form und einem breiten und flachen Bodenteil – es war passend für den Wein-, Olivenöl- und Wezentransport.

Na zemljopisnoj karti iz 3.–4. stoljeća predio je antičke Crikvenice označen nazivom *Ad turres* – kod tornjeva. Karta je sačuvana u obliku kopije koja je precrta na srednjem vijeku i danas poznata kao *Tabula Peutingeriana*.

On a map of the 3rd – 4th century AD, the region of antique Crikvenica is designated by the name *Ad turres* – by the towers. The map was saved in the form of a copy that was replicated in the Middle Ages and is presently known as *Tabula Peutingeriana*.

Auf der Landeskarte aus den 3.–4. Jh. n. Chr. war das Gebiet des antiken Crikvenicas als *Ad turres*, bei den Türmen, markiert. Eine Kopie der Karte wurde aufbewahrt, die im Mittelalter abgezeichnet wurde und heute als *Tabula Peutingeriana* bekannt ist.

Tragove starijih naselja prekrite su naslage erozivnog materijala. Tek nedavno su pored nogometnog igrališta otkriveni ostaci velike rimske radionice za proizvodnju keramike, koja se prostirala na više tisuća četvornih metara. U razdoblju od dva stoljeća (1. st. pr. Krista – 2. st. po Kristu) proizvodile su se amfore, stolno posuđe i građevinska keramika. Proizvodi su se izvozili brodovima po Sjevernom Jadranu, ali i u kontinentalne predjele, sve do današnje Slovenije.

Traces of the older settlements were covered by deposits of erosive matter. The remains of a large Roman workshop for production of ceramics were discovered next to the soccer playground only recently, and its surface area spread over an expanse of several thousand square meters. During the time period from the 1st century BC to the 2nd century AD, amphora jars, tableware and construction ceramics were made here. These products were exported by ships to places in the region of the North Adriatic, but also to continental neighborhood areas as far as the present day Slovenia.

Die Spuren alter Siedlungen wurden von Erosionsmaterialschichten bedeckt. Erst neulich wurden neben dem Fußballplatz, Überreste alter römischer Keramik Herstellungswerke entdeckt, die sich auf mehreren tausenden Quadratmetern erstreckten. Im Zeitraum vom 1. Jahrhundert v. Chr. bis zum 2. Jahrhundert n. Chr. wurden hier Amphoren, Küchengeschirr, und Baukeramik hergestellt. Diese Produkte wurden mit Schiffen in die Nordadria, aber auch in Kontinentalgebiete Kroatiens, die bis zum heutigen Slowenien reichen, hinausgefahren.

Hrvati su naselili ove prostore potkraj 8. i početkom 9. stoljeća i assimilirali zatećeno romansko stanovništvo. U srednjem vijeku nastanili su strateške položaje na brežuljcima, a na briježu Kotor (ili izvorno Kod-tor, što je hrvatski prijevod latinskog naziva *Ad tures*) osnovali naselje. Zauzeli su i kasnoantičku utvrdu Badanj te su ju dogradili i proširili, a vjerojatno su do kraja prvog tisućljeća sagradili i prva naselja na najstarijim dijelovima Crikvenice, na Gorici i u Dvorskoj.

The Croats settled these regions at the end of the 8th and beginning of the 9th century and assimilated the Roman dwellers that were found here. In Middle Ages, Croats have inhabited the strategic positions on the hillocks. On the hill called Kotor (or originally *Kod-tor*, which is the Croatian translation of the Latin designation *Ad tures*) they established a settlement. They also occupied the Badanj fortress of the Late Classical period; upgraded and expanded it and most probably by the end of the first millennium they built the first settlements in the oldest parts of Crikvenica, around Gorica and Dvorska.

Die Kroaten siedelten dieses Gebiet gegen Ende des 8. und zu Beginn des 9. Jahrhunderts an und assimilieren die vorherige römische Bevölkerung. Im Mittelalter siedelten sie strategische Bergpunkte an und an dem Berg Kotor (ursprünglich *Kod-tor* war die kroatische Übersetzung des lateinischen *Ad tures* ist) gründeten sie eine Siedlung. Sie okkupierten die spätantike Festung Badanj, bauten sie an und erweiterten sie und dabei gründeten sie wahrscheinlich bis Ende des 1. Jahrhunderts auch die ersten Siedlungen in den ältesten Teilen Crikvenicas, auf Gorica und Dvorska.

Ove **srebrne naušnice s tri jagode** dio su mnogobrojnih nalaza iz starohrvatske nekropole Stranče-Gorica kod Triblja, u zaledu Crikvenice. Obično su se nosile na ušima, a veće je primjerke pridržavala traka oko glave ili su upletane u kosu.

These **silver ear-rings with three strawberries** are part of the numerous finds from the early Croatian necropolis of Staničići-Gorica near Tribunj, in Crikvenica's hinterland. They were usually worn on the ears, while the larger models were affixed by a ribbon around one's head or interlaced into the hair.

Diese **Silberohrringe mit drei Erdbeeren** sind ein Teil zahlreichen Befunde aus der altkroatischen Nekropole Staničići-Gorica bei Tribunj, im Hinterland Crikvenicas. Sie wurden meistens auf den Ohren getragen, wobei größere Exemplare mit einem Band befestigt, am Kopf oder im Haar getragen wurden.

Posude s hrana su se po starom obredu ukapale uz pokojnika sve do 9. stoljeća. Tada je započelo pokrštavanje Hrvata u Vinodolu pa prestaje ukapanje hrane.

Cooking vessels with food were, in conformity with an ancient ritual, buried together with the deceased up to the 9th century, when baptizing of the Croatians of Vinodol began, hence the burial rite of undertaking food was discontinued.

Geschirr mit Nahrung wurde einer alten Zeremonie nach bis zum 9. Jahrhundert mit dem Verstorbenen begraben. Dann begann die Christianisierung der Kroaten in Vinodol und Begräbnisse mit Nahrung endeten.

U novu domovinu Hrvati su donijeli svoje društveno uređenje, kulturu i vrlo precizno razrađeno običajno pravo. Da se običaji ne bi zaboravili, sastavili su godine 1288. pravni dokument – Vinodolski zakon – jedan od najstarijih pravnih spisa u Europi. Zakon se odnosio na prostor Vinodola – koji je u ranome srednjem vijeku bio veća teritorijalna cjelina sastavljena od devet slobodnih općina s gradovima: Grobnikom, Trsatom, Hreljinom, Bakrom, Drivenikom, Grižanama, Bribirom, Ledenicama i Novim – i dopirao sve do Rijeke. U to je vrijeme crikvenički Kotor pripadao općini Grižane. Pojam Vinodola se tijekom povijesti promijenio, pa se taj zemljopisni naziv danas odnosi samo na izduženu kotlinu u zaleđu grada Crikvenice.

In their new homeland the Croatians brought with them their own social and cultural order along with a very precisely elaborated common law. In order to prevent customs from being forgotten, in 1288 the Croatians issued a legal document – the Law Codex of Vinodol – one of the oldest city statutes in Europe – which was in the early medieval times a larger territorial whole. comprising 9 free administrative districts and their cities: Grobnik, Trsat, Hreljin, Bakar, Drivenik, Grižana, Bribir, Ledenica and Novi – extending all the way to Rijeka. At that time Crikvenica's Kotor belonged to the district of Grižana. During its history, the concept of Vinodol went through changes so that today this geographical name refers only to the elongated ravine in the hinterland of the City of Crikvenica.

Die Kroaten brachten in ihre neue Heimat ihre Gesellschaftseinrichtung, Kultur und sehr präzise ausgearbeitete Gewohnheitsrechte mit. Damit alte Bräuche nicht verloren gehen wurde 1288 ein rechtliches Dokument zusammengesetzt – Vinodolski zakon (Das Gesetz von Vinodol) – eines der ältesten rechtlichen Akten Europas. Das Gesetz bezieht sich auf das Gebiet von Vinodol, das im Frühmittelalter schon eine größere, aus 9 freien Gemeinden bestehende Territorialganzheit, mit den Städten Grobnik, Trsat, Hreljin, Bakar, Drivenik, Grižane, Bribir, Ledenice und Novi Vinodolski war. Das Gebiet erstreckte sich bis nach Rijeka. Derzeit gehörte das Kotor von Crikvenica, der Gemeinde Grižane. Die Bedeutung des Begriffs Vinodol veränderte sich während der Zeit, und heute bezieht es sich nur auf den langstreckenden Gebirgskessel im Hinterland der Stadt Crikvenica.

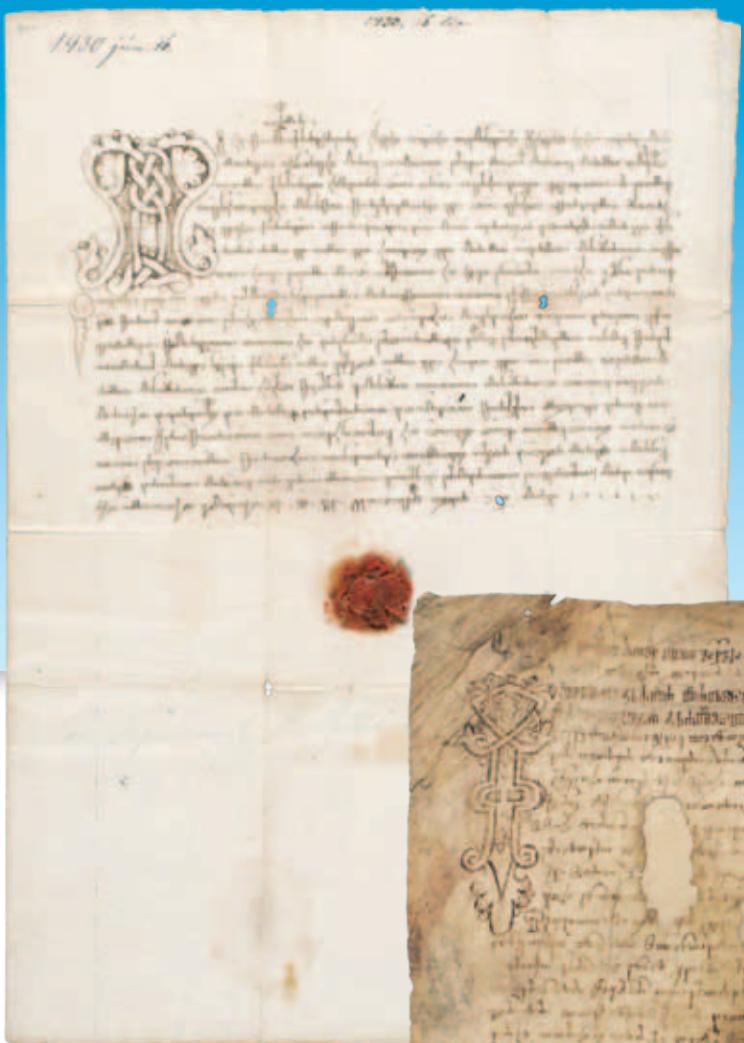

15

Utvrda Badanj građena je kao stražarnica u 4. stoljeću i u vrijeme kada rimski car Justinijan (483. – 565.) učvršćuje granice Carstva zbog nadiranja barbarских plemena s istoka. Oštećena je i napuštena nakon snažnog potresa koji je 1321. pogodio Vinodol.

The Fortress of Badanj was built in the 4th century as a sentry post, in the period when the Roman emperor Justinian (483 – 565) fortified the borders of his empire due to the advances of barbarian tribes from the East. It was damaged and abandoned after an intense earthquake in Vinodol in 1321.

Die Befestigung Badanj wurde als Wachthaus im 4. Jahrhundert gebaut, aber auch als der römische Kaiser Justinus (483.–565.) die Grenzen des Kaiserreiches, wegen des Eindringens der Barbarstämme aus dem Osten, versicherte. Sie wurde nach dem mächtigen Erdbeben in 1321 in Vinodol beschädigt und verlassen.

Vinodolski zakon (1288.) – jedan od najstarijih pravnih spisa u Evropi pisan je glagoljicom.

The Law of Vinodol (1288.) – one of the oldest statutes in Europe was written in Glagolitic alphabet.

Das Gesetz von Vinodol (1288) – eine der ältesten juristischen Akten Europas wurde in der Glagolitischen Schrift geschrieben.

Isprava kojom je Nikola IV. Frankopan 16. lipnja 1430. pavlinima darovao pilanu u Crikveničkoj dragi – pisana uglatom hrvatskom glagoljicom.

Document dated 16th June, 1430, written in Croatian cuneiform Glagolitic, in which Nikola IV of the Frankopans endows the Order of Saint Paul with a sawmill located in Crikvenička Draga.

Die Bestätigung mit der Nikola IV Frankopan, am 16. Juni 1430 den Paulaner Mönchen das Sägewerk in der Crikvenička Draga schenkte. Sie wurde in der eckigen kroatischen glagolitischen Schrift geschrieben.

Grb Krčkih knezova bio je u obliku štita, razdijeljen na bijelo i crveno polje sa zlatnom zviježdom u gornjem bijelom polju.

Coat of Arms of the Nobles of Krk bears the shape of a shield, divided into a white and red field with a golden star in the topmost white field.

Das Schildförmige Wappen der Fürsten von Krk teilte sich auf ein weißes und ein rotes Feld, wobei im oberen Teil des weißen Feldes ein goldener Stern stand.

Vinodolci su stoljećima pisali **glagoljicom** – starim hrvatskim pismom kojim su bile pisane i crkvene knjige. Glagoljicom su pisali i Krčki knezovi Frankopani. Gotovo sve službene isprave, uključujući i Vinodolski zakon, pisane su narodnim jezikom i glagoljicom.

Krčki knezovi – u povijesti poznatiji kao **Frankopani** – zavladali su Vinodolom 1225. godine i ovdje ostali prisutni sve do 1671., kada je bečki dvor dao pogubiti hrvatske velikaše Krstu Frankopana i Petru Zrinskog. U obiteljskoj lozi Frankopana osobito se ističe Nikola IV., u svoje doba najmoćniji velikaš u Hrvatskome Kraljevstvu. Naslijedio je obiteljsko imanje 1393., a od

For centuries the Vinodolians wrote in the **Glagolitic** alphabet – an old Croatian script in which ecclesiastic books were also written. The princely family of the Frankopans also wrote in the Glagolitic script. Almost all official documents, including the Law Codex of Vinodol, were written in the folk language and Glagolitic script.

The nobles of Krk – in history better known as the **Frankopans** – dominated Vinodol as of 1225 and remained present here until 1671, when the House of Vienna executed the Croatian nobles, Krsto Frankopan and Petar Zrinski. Among the notable members of the Frankopan family, particular distinction goes to Nikola IV, who was in his time the

Die Menschen in Vinodol schrieben Jahrhundertelang in der **glagolitischen** Schrift – der alten kroatischen Schrift in der auch kirchlichen Bücher geschrieben wurden. Die Fürsten von Krk, die Frankopans schrieben auch in dieser Schrift. Fast alle amtlichen Dokumente, mit zusammen des Gesetzes von Vinodol wurden in der Volkssprache und in der glagolitischen Schrift geschrieben.

Die Fürsten von Krk – in der Geschichte als die Fürsten **Frankopan** bekannt - ergriffen die Macht in 1225 und waren bis 1671 anwesend, als das Wiener Hof die kroatischen Edelmänner Krsto Frankopan und Petar Zrinski hinrichten ließ. In der Familienlinie der Frankopans ist vor allem Nikola IV bekannt. Er war

Frankopanski grb koji je Krčkom knezu Nikoli IV. godine 1430. potvrđio papa Martin V., imao je štit sa dva zlatna lava koji lome dva kruha (lat. *frangit panem*). Time je potvrđio da njegov rod potječe od stare rimske obitelji.

The Frankopan Coat of Arms
with its shield and two gold lions
splitting two loaves of bread
(lat. *frangit panem*) which was
awarded to prince Nikola IV by
pope Martin V in 1430, thereby
confirming that the nobles of
Krk originated from an old
Roman family.

Das Wappen der Frankopans
mit Schild und zwei goldenen
Löwen die zwei Brote teilen (lat.
frangit panem) teilte Papst Martin V,
dem Fürsten von Krk, Nikola IV, im Jahr
1430 zu. Somit bestätigte er, dass seine
Verwandtschaft von einer alten römischen
Familie stammt.

1426. do smrti 1432. godine bio je ban Dalmacije i Hrvatske. Knez Nikola IV. je u Crikvenici sagradio samostan i obnovio staru crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije. Samostan je zajedno s ostalim imanjem dario vao redovnicima pavlinima 14. kolovoza 1412. godine. Tako je postavio temelje današnje Crikvenice.

Pavlinski crkveni red (lat. *Ordo fratrum S. Pauli primi eremita*) je zbog bijele odjeće narod zvao bijeli fratri. Red je osnovan 1215. Bili su znanstvenici, graditelji, umjetnici, liječnici i učitelji. U crikveničkoj samostanskoj gimnaziji podučavalo je sedam profesora. Jedan od učenika bio je mladi Juraj Klović, koji je kasnije stekao slavu najvećeg

most powerful ruler in the Croatian kingdom. He inherited the family estate in 1393, and from 1426 until his death in 1432 he was the Ban of Dalmatia and Croatia. In Crikvenica prince Nikola IV built a monastery and renovated the old church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary. On the 14th of August, 1412 he endowed the monastery with the rest of his estate to the monks of the Order of Saint Paul. He thereby laid the foundation of the present-day Crikvenica.

The ecclesiastic order of Saint Paul (lat. *Ordo fratrum S. Pauli primi eremita*), due to their monks wearing of white habits, were called white monks by the people. The Order was founded in 1215. They were scientists, builders, artists, medical practitioners and teachers. In the monastery's gymnasium in

der mächtigste Edelmann im kroatischen Königsreichs. Er erbte den Familienbesitz 1393, wobei er von 1426 bis zum Tode im Jahr 1432, der Banus von Dalmatien und Kroatien war. Fürst Nikola IV baute in Crikvenica ein Kloster und ließ die alte Maria Himmelfahrt Kirche renovieren. Das Kloster schenkte er zusammen mit anderen Grundbesitzen, den Paulaner Mönchen am 14. August 1412. Somit stellte er die Grundsteine des heutigen Crikvenicas auf.

Die Mönche des Paulaner Kirchenordens (lat. *Ordo fratrum S. Pauli primi eremita*) wurden vom Volk, wegen der weißen Kleidung, weiße Mönche genannt. Der Orden wurde 1215 gegründet. Sie waren Wissenschaftler, Baumeister, Künstler, Ärzte und Lehrer. Einer der Schüler war der junge Juraj

Karta iz 1752. koju je izradio nepoznati redovnik pavlinskog samostana u Novom Vinodolskom.

Map made in 1752 created by an unknown monk of the Pauline monastery in Novi Vinodolski.

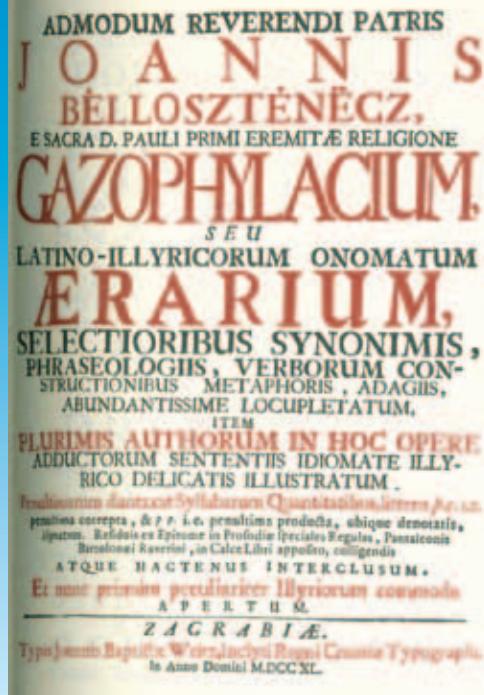
Eine Mappe aus 1752 wurde von einem unbekannten Mönch aus dem Paulaner Kloster in Novi Vinodolski angefertigt.

Pavlin Ivan Belostenec je za vrijeme boravka u Crikvenici pisao svoj **Gazophylacium**, dvojezični rječnik (latinsko-hrvatski i hrvatsko-latinski) tiskan 1740. godine.

Paulist Ivan Belostenec during his stay in Crikvenica wrote his **Gazophylacium**, a bilingual dictionary (Latin-Croatian and Croatian-Latin) printed in 1740.

Der Paulaner Ivan Belostenec schrieb während seines Aufenthalts in Crikvenica sein **Gazophylacium**, ein zweisprachiges Wörterbuch (Latein-Kroatisch, Kroatisch-Latein), das 1740 gedruckt wurde.

Renesansnu sliku **Bogorodice s djetetom** pavlini su 1776. godine postavili u središte baroknog oltara crkve Marijina Uznesenja. Pretpostavlja se da je stigla iz radionice Paola Veneziana, kao dar kneza Nikole IV. ili njegove supruge Doroteje Gorjanske.

The Renaissance painting of the **Mother of God with child** was displayed in 1776 by the Pauline Order in the center of the Baroque altar of the Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary. It is assumed that it came from the workshop of Paolo Veneziano, as a gift from prince Nikola IV or his wife Dorothea Gorjanska.

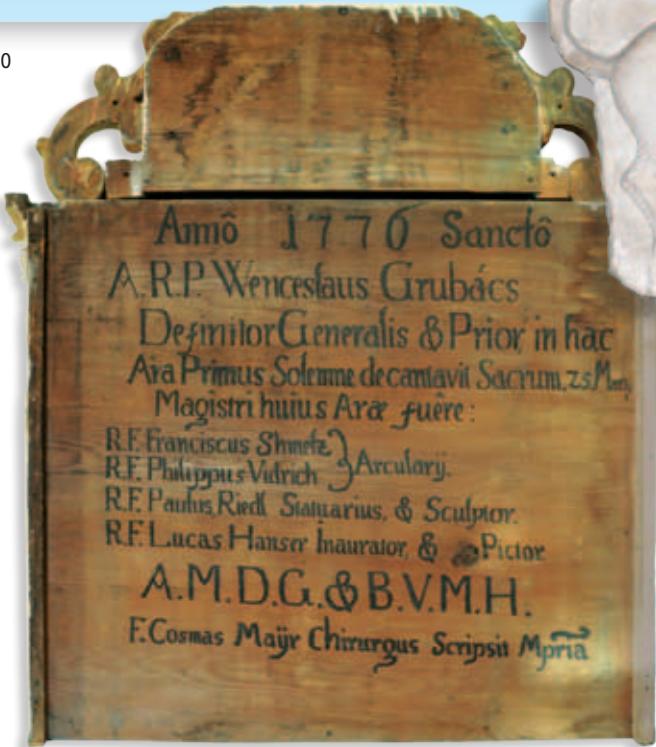
Das Renaissance Bild der **Muttergottes mit Kind** stellten die Paulaner 1776 in die Mitte des Barockaltars der Maria Himmelfahrt Kirche. Es wird angenommen sie kam aus der Werkstatt von Paolo Venezia, als ein Geschenk des Fürsten Nikola IV oder seiner Ehefrau Dorothea Garai.

Zapis iz 1776. sačuvan na poleđini tabernakula – svetohraništa na glavnom crkvenom oltaru. Među redovnicima spominju se slikar, kipar i liječnik.

An inscriptiuon in 1776 reserved on the backside od a tabernacle – on the main altar of the church. A painter, a sculptor and a surgeon were among the monks.

Ein Vermächtnis aus 1776 das auf der Hinterseite des Tabernakels – ein Sakramentshäuschen auf dem Hauptaltar der Kirche. Unter den Mönchen waren ein Maler, ein Bildhauer und ein Chirurg.

20

Grb pavlinskog reda priča legendu o sv. Pavlu, koji je živio u Egiptu, ispod palme, hraneći se datuljama i kruhom koji mu je donosio gavran. Kada je umro pokopala su ga dva lava.

The Coat of Arms of the Pauline Order tells the legend of Saint Paul, who lived in Egypt, under a palm tree, eating dates and bread that a raven would bring him. When he died, two lions laid him to rest.

Das Wappen des Paulaner Ordens berichtet über die Legende des Hl. Paulus, der in Ägypten, unter einer Palme lebte. Er aß Datteln und Brot, die ihm ein Rabe brachte. Als er starb, wurde er von zwei Löwen begraben.

Tlocrt crikveničkog samostana izradio je vojni građevinski inženjer Felice Stefano Veneda neposredno prije ukidanja reda (1786.).

Layout of the Crikvenica monastery created by a military construction engineer, Felice Stefano Veneda, shortly before abolishment of the Order (1786.).

Der Grundriss des Klosters in Crikvenica wurde vom Bauingenieur Felice Stefano Veneda kurz vor dem aufheben des Ordens angefertigt (1786.).

sitnoslikara na svjetu. Red je ukinuo car Josip II. Habsburg 1786. godine. Zgrada je potom bila sjedište Kaštelanata koji je upravljao cijelim Vinodolom. Godine 1987. ovdje je ureden hotel Kaštel.

Crikvenica seven professors held instructions. One of the students was young Juraj Klović, who later won world fame as the greatest miniaturist painter in the world. In 1786 emperor Joseph II of Habsburg abolished the Order. Thereafter the building became the main office of the Castellan, who was the governor of all of Vinodol. In 1987 the building was adapted into the hotel named Kaštel.

Klović, der später zum großen und weltweit berühmten Feinmaler wurde. Der Orden war in 1786 vom Joseph II von Habsburg aufgehoben. Das Gebäude wurde dann zum Sitz des Kaštelanat, der über dem ganzen Vinodol herrschte. Im Jahr 1987 wurde hier das Hotel Kaštel eingerichtet.

Humilissimo sc̄toro
Don Julio Claudio

Juraj Julije Klović

Tko je Klovic?

Juraj Julije Klovic (Grižane, 1498. – Rim, 1578.) najslavniji je slikar minijaturist svih vremena, čiji umjetnički opus nikada nije uspio zasjeniti ni jedan drugi slikar. Zvali su ga *mali i novi Michelangelo i Rafael miniature*, a Giorgio Vasari zapisao je: *Nikada nije postojao, niti će ubuduće još mnogo stoljeća postojati jedinstveniji ili izvrsniji minijaturist... slikar malih stvari, nego što je don Julije Klovic, jer je on nadmašio sve koji su se ikada na taj način ogledali u slikarstvu.* Kloviceva djela odražavaju maniristički stil renesansnoga razdoblja u kojem je živio.

Who is Klovic?

Juraj Julije Klovic, also known as Giulio Clovio (1498 Grižane, Croatia – 1578 Rome, Italy) is the most famous painter miniaturist of all times, whose artwork had never been eclipsed by any other painter, whatsoever. He was referred to as "little Michelangelo" and "new Michelangelo", "Raphael of miniature". Giorgio Vasari recorded: *There was never, neither there will be, in many centuries to come, a miniaturist of larger uniqueness or excellence... a painter of small things, other than painter don Julije Klovic, since he surpassed everyone that ever tried their hand at this manner of painting.* Klovic's works reflect the mannerist style of renaissance era in which he lived.

Wer ist Klovic?

Juraj Julije Klovic (1498 Grižane – 1578 Rom) ist der bekannteste Miniaturmaler aller Zeiten, wobei kein anderer Maler es schaffte, sein Künstleropus zu überschatten. Sie nannen ihn *kleiner und neuer Michelangelo und Rafael der Miniaturen*, dabei schreib Giorgio Vasari: "Solch ein einzigartiger und guter Miniaturmaler, wie der Don Julije Klovic,...ein Maler kleiner Sachen, lebte noch nie und wird noch Jahrhunderte lang nicht leben, denn er übertraf alle die sich auf diese Weise in der Künstlerwelt äußerten. Die Werke von Klovic wurden im manieristischen Stil in der Renaissance, in der er lebte, gebaut.

Klovicев autoportret iz 1528.

Klovic's self-portrait dating from 1528

Das Autoportrait von Klovic aus 1528.

Vinodolska veza

Juraj Klović rođen je 1498. u mjestu Grižane u blizini Crikvenice. Predaja kaže da je još u dječačkoj dobi crtao sitne crteže na noktu vlastitoga palca. Tu su nadarenost zamijetili crikvenički pavlini, doveli ga u svoj samostan i pružili mu solidnu naobrazbu. Godine 1516. Klović u dobi od osamnaest godina zauvijek napušta pavline i rodni kraj te odlaže u Italiju.

Vinodol Connection

Juraj Klović was born in 1498 in a small place of Grižane near Crikvenica. Tradition claims that as a boy he drew tiny paintings on his own thumb nail. This gift was spotted by Crikvenica Pauline Fathers who took him to their monastery and provided him with solid education. In 1516, at the age of 18, Klović left for Italy, forever leaving behind Pauline Fathers and his native land.

Verbindung mit Vinodol

Juraj Klović wurde 1498 im Ort Grižane, in der Nähe von Crikvenica geboren. Einer Volkstradition nach, sollte er noch als Kleinkind mit einem verkohltem Stäbchen auf der Baumrinde, aber auch auf seinem eigenem Daumen gezeichnet haben. Sein Talent waurdevon den Paulaner in Crikvenica entdeckt, wonach er ins Kloster gebracht wurde und dort die Gelegenheit bekam sich auszubilden. Im Jahr 1516, verlässt er im 18. Lebensjahr die Paulaner und sein Heimatort für immer und geht nach Italien.

Minervina glava

crna olovka i siva kreda na papiru

Minerva's head

Black pencil and grey chalk on paper

Minervas Kopf

Schwarzer Bleistift und graue Kreide auf Papier

28 x 19,7 cm

Windsor castle, Royal Library

Italija

Po dolasku u Italiju (1516.) posao nalazi kod kardinala Grimanija. Slijede godine učenja i vježbanja sve dok nije postigao savršenstvo koje nitko nije uspio nadmašiti.

Godine 1528. u Mantovi pristupa skopetinske crkvenom redu. To je bila posljedica zavjeta danog u strahu za goli život, prigodom vojnoga napada njemačkih knezova na Rim 1527. godine. Tada postaje *don Giulio*, ali zbog bolesne noge i loših zdravstvenih uvjeta, uz Papino dopuštenje napušta samostan. Opet radi za kardinala Grimanija i u to vrijeme ukrašava poznati *Evangelarium Grimani*.

Italy

After arriving to Italy (1516), he found employment with cardinal Grimani. He studied and practised for many years until he achieved an unsurpassable perfection.

In 1528 in Mantua he joined Scopetine friars. This was a consequence of a pledge which he took in fear for his life during a military attack by German counts on Rome in 1527. He then became „*don Giulio*”, but due to a sick leg and bad health, eventually left the monastery with Papal permission. He returned to work for cardinal Grimani and in that time illustrated a renown *Evangelarium Grimani*.

In 1540 he got employed by cardinal Farnese for whom he made a masterpiece titled *Fa-*

Italien

Gleich nach der Ankunft im Jahr 1516, wurde dem jungen Klović eine Arbeitsstelle beim Kardinal Grimani angeboten. Die kommenden Jahre verbrachte er lernend und übend, bis er eine Vollkommenheit nicht erreichte, die niemand mehr übertreffen konnte.

Im Jahr 1528 tritt er in der Stadt Mantua dem Scopetiner Kirchenorden bei. Dieser Beschluss war ein Teil seines Gelübdes, als er für sein eigenes Leben fürchtete, während der Militärtatzeck der deutschen Fürsten auf Rom 1527. Danach nahm er den Namen *don Giulio*. Kurz danach verlässt er das Kloster mit dem Erlaubnis vom Papst, wegen seines schmerzenden Beines und schlechten Gesundheitszuständen. Wieder arbeitete er für den Kardinal Grimani und derzeit schmückt er das *Evangelarium Grimani*.

El Greco

Portret Julije Klovića

Portrait of Julije Klović

Portrait von Julije Klović

Napoli, Museo di Capodimonte

27

Sv. Pavao osljepljuje Elimu
tempera na pergamentu

St. Paul blinds Elymas
Tempera on parchment

Hl. Paulus blendet Elymas
Tempera auf Pergament
32,5 x 22,5 cm
Paris, Louvre

Godine 1540. stupa u službu kardinala Farnese za kojega izrađuje remek-djelo Časoslov Farnese (Motivni Blažene Djevice Marije) i mnogobrojne slike. Boravi u Rimu. Ilustrira Danteovu *Božansku komediju*. Prijateljuje s Michelangelom i podučava mladog El Greca. Cijene ga i pozivaju pape, kardinali i plemići. Godine 1550. kraće vrijeme radi za vojvodu Cosima I. Mediciju, ali se ubrzo vraća na dvor kardinala Farnesea za kojega, unatoč znatno oslabljenom vidu, radi do konca života, 3. siječnja 1578. godine. Klovićeva grobnica nalazi se u Rimu, u crkvi San Pietro in Vincoli tik do Michelangelovoga Mojsija.

nese *Hours* (a prayer-book of Blessed Virgin Mary) and many numerous paintings. Klović dwelled in Rome and illustrated Dante's *Divine Comedy*. He was a friend with Michelangelo and tutored young El Greco. He was esteemed and frequently invited by popes, cardinals and noblemen. For a short period in 1550 he worked for duke Cosimo I Medici, but soon returned to the court of cardinal Farnese in whose service – despite of weakening sight capacity – he remained until the end of his life, on 3rd January 1578. Klović's tomb is situated in Rome, in a church of San Pietro in Vincoli, side to side with Michelangelo's Moses.

Im Jahr 1540 beginnt er mit dem Dienst bei dem Kardinal Farnese, für den er das Meisterwerk *Stundenbuch Farnese* (Gebetbuch der Heiligen Jungfrau Maria) und mehrere andere Bilder malte. Danach lebt er in Rom. Er illustrierte Dantes *Göttliche Komödie*. Er ist mit Michelangelo befreundet und er unterrichtet den jungen El Greco, der aus Respekt ein Porträt seines Lehrers malt. Klović wird sehr geehrt und wird von Päpsten, Kardinälen und Adeligen eingeladen. 1550 arbeitet er eine kurze Zeit lang für den Herzog Cosimo I. Medici, aber bald kommt er zurück an den Hof von Farnese, für den er, obwohl seine Sicht schon wesentlich schlimmer wird, bis zum Tode, am 3. Januar 1578 arbeitete. Klović Grab befindet sich in Rom, in der Kirche San Pietro in Vincoli, gleich neben Michelangelo und Moses.

Poklonstvo kraljeva– detalj
The Adoration of the Magi – detail
Verehrung der Könige – Detail
 Evangelarium Grimani, 6,8 x 6,8 cm
 Venezia, Biblioteca Marciana

Glava starca– detalj
 Časoslov Stuart de Rothesay

Old Man's Head – detail
 Stuart de Rothesay Hours

Kopf des alten Mannes– Detail
 Stundenbuch Stuart de Rothesay

13,2 x 8,7 cm
 London, British museum

Pomno čuvana remek-djela

Klovićeva velika *sitna* djela čuvaju se u poznatim svjetskim muzejima, knjižnicama i privatnim zbirkama:

British Museum, London

Louvre, Pariz (Paris)

Uffizi, Firenca, Firenza (Florence)

Galleria Sabauda, Torino

Museo di Capodimonte, Napoli (Naples)

Art institute, Chicago

Carefully Guarded Masterpieces

Klović's big *tiny* works are kept in famous world museums, libraries and private collections:

Zaklada Wildenstein, New York

Minneapolis Institute of Arts, Minneapolis

Biblioteca Marciana, Venezia (Venice)

Biblioteka Albertina, Wien (Beč, Vienna)

Pierpont Morgan Library, New York

Biblioteca Communale, Treviso

Sorgfältig aufbewahrte

meisterwerke

Größere *kleine* Werke werden in weltweit bekannten Museen, Bibliotheken und privaten Sammlungen, als großer Wert der selten vor die Öffentlichkeit gebracht wird, aufbewahrt:

Public Library, New York

Royal Library, Windsor Castle

Biblioteka Meteropolitana, Zagreb

Strossmayerova galerija, Zagreb

Kabinet grafike, Zagreb

Predsjednički dvori, Zagreb

Poklonstvo kraljeva – detalj
crna olovka i siva kređa na papiru

The Adoration of the Magi – detail
Black pencil and grey chalk on paper

Verehrung der Könige – Detail
Schwarzer Bleistift und graue Kreide auf Papier
30,8 x 21,5 cm
Windsor Castle, Royal Library

Juraj Julije Klović je, potpisujući svoja djela, redovito dodavao nazine: Croata, Croatus, de Croatia ili Ilyricus, ponoseći se svojim podrijetlom.

When signing his works, Juraj Julije Klović used to add names such as: Croata, Croatus, de Croatia or Ilyricus, taking pride in his origins.

Als Juraj Julije Klović seine Unterschrift unter den Werken hinterließ, schrieb er immer *Croata*, *Croatus*, *de Croatia* oder *Illyricus* neben seinem Namen, wodurch er seinen Stolz zeigte.

Svečanost Testaccia

Časoslov Farnese ili Officium Virginis

Testaccio Festival

Farnese Hours or Officium Virginis

Testaccio Zeremonie

Stundenbuch Farnese oder Officium Virginis

svaka stranica/each page/jede Seite

17,5 x 10,8 cm

New York, Pierpont Morgan Library

Rodenje

tempera na pergamentu

The Birth

Tempera on parchment

Die Geburt

Tempera auf Pergament

Towneley Lectionary, 48 x 32,5 cm

New York, Public Library

Svečanost Testaccia

Časoslov Farnese ili Officium Virginis

Testaccio Festival

Farnese Hours or Officium Virginis

Testaccio Zeremonie

Stundenbuch Farnese oder Officium Virginis

svaka stranica/each page/jede Seite

17,5 x 10,8 cm

New York, Pierpont Morgan Library

Godine 2007. u Klovićevu rodnomu mjestu Gržane postavljena je stalna izložba posvećena ovome velikom slikaru malih stvari.

In 2007 a permanent exhibition was set up in Klović's native place of Gržane, as a homage to this great painter of small things.

2007 wurde in seinem Geburtsort, Gržane, eine Dauerausstellung gemacht, die dem großen Maler kleiner Sachen gewidmet ist.

Crikvenica je 2009. godine postavila spomen-ploču s Klovićevim autoportretom na zgradi bivšega pavlinskog samostana, u kojem se školovao u ranoj mladosti. Tada je otvorena i stalna izložba u nadsvedenom prolazu prema crkvi.

In 2009 Crikvenica set up a memorial plate with Klović's self-portrait, in a building of former Pauline monastery, where Klović was educated as a child. Along with the setting up of the memorial plate, a permanent exhibition was opened in a vaulted passage leading to the church.

Crikvenica hat 2009 ein Denkmal mit einem Autoportrait von Klović auf das Gebäude des ehemaligen Paulander Klosters, wo er sich in seiner frühen Jugendzeit ausbildete, gestellt. Danach wurde auch eine Dauerausstellung in dem überdachten Durchgang zur Kirche gemacht.

Tjelovska procesija

Časoslov Farnese ili Officium Virginis

Corpus Christi Procesion

Farnese Hours or Officium Virginis

Fronleichnamsprozession

Stundenbuch Farnese oder Officium Virginis

svaka stranica/each page/jede Seite

17,5 x 10,8 cm

New York, Pierpont Morgan Library

Zvonko Car

Spomenik Jurju Juliju Kloviću, 1979.

A monument to Juraj Julije Klović, 1979

Denkmal an Juraj Julije Klović, 1979.

bronca/bronze/Bronze, 184 x 70 x 65 cm

Drivenik, Vinodol

Lapidarij

Lapidarium

Nikole Vejacića

A
B
C
D

Hotel Kastel

Crikvenički lapidarij sadrži zbirku kamenih spomenika smještenih u krugu hotela *Kaštel*¹ – bivšega pavlinskog samostana – *kloštra* (osnovan 1412., a ukinut 1786.). Zbirka se sastoji od desetak spomenika koji su izvorno nastali upravo na ovom lokalitetu, na ušću Dubračine.

Općenito, lapidarij² je naziv za zbirku kamenih spomenika iz prošlosti, a potječe iz rimskih vremena, jer su upravo Rimljani prvi iskazivali veliku sakupljačku strast prema kamenim skulpturama, najčešće grčkim i egipatskim.

Crikvenički Lapidarij nije formiran kao muzejska zbirka, što je uobičajeno, nego je nastao spontano, a sam naziv počeo se koristiti od 1986. godine, kada je otvoren hotel *Kaštel* u preuređenoj zgradbi bivšega pavlinskog samostana. Otad se Lapidarijem naziva sjeverno hotelsko dvorište u kojem se nalazi veći dio kamenih spomenika.

Ovim prikazom obuhvaćeni su svi kameni spomenici nastali u razdoblju od 17. do 20. stoljeća, smješteni u krugu današnjega hotela *Kaštel*, uključujući (a) sjeverno dvorište, (b) perivoj, (c) *Atrij* hotela *Kaštel* (bivši samostanski klaustar) i (d) dvorište crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije.

Crikvenica's Lapidarium comprises a collection of stone monuments, and is located in the proximity of *Kaštel*¹ Hotel – actually a former monastery of Pauline Fathers – *cloister* (founded in 1412 and abolished in 1786). The collection encompasses a dozen monuments that originated at this very locality, the estuary of Dubračina river.

Generally, Lapidarium² is a name given to a collection of stone monuments from the past. The name originated with Romans, since they were the first to demonstrate fervent passion for collecting stone sculptures, most often those of Greek and Egyptian origin.

Crikvenica's Lapidarium wasn't formed to be, as customary, a museum collection, but has risen rather spontaneously. The actual name has been in use since 1986 when *Kaštel* Hotel was newly opened, in the reconstructed building of the former monastery of Pauline Fathers. Ever since, Hotel's northern yard has been called Lapidarium, as it houses the majority of stone monuments.

This survey encompasses all the stone monuments, made in a period from the 17th to the 20th century, set in the vicinity of today's *Kaštel* Hotel, including (a) northern yard, (b) park, (c) *Atrium* of *Kaštel* Hotel (a former monastery cloister) and (d) a yard of the Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary.

Das Lapidarium in Crikvenica beinhaltet eine Sammlung alter Steindenkmale in der Nähe des Hotels *Kaštel*¹ – des alten *Paulaner Klosters* (von den *Einheimischen kloster* genannt, der 1412 gegründet und 1786 abgeschafft wurde). Die Sammlung beinhaltet ungefähr zehn Denkmale die ursprünglich auf diesem Gebiet, an der Mündung des Dubračina Flusses, entstanden.

Lapidarium² ist eine Bezeichnung für eine Steindenkmalsammlung aus der Vergangenheit, die aus der römischen Zeit stammt, denn gerade die Römer zeigten eine starke Neigung meistens griechische und ägyptische Steinskulpturen zu sammeln.

Das Lapidarium in Crikvenica ist nicht, wie üblich, als eine Museumssammlung formiert. Es entstand spontan, wobei der Name 1986 zum ersten Mal benutzt wurde, als das Hotel *Kaštel* im renovierten Gebäude des alten Paulaner Klosters eröffnet wurde. Seitdem wird das Lapidarium als nördlicher Hotelgarten bezeichnet, wo sich die meisten Steindenkmale auch befinden.

Hier befinden sich alle, zwischen dem 17. und 20. Jahrhundert entstandenen Steindenkmale in der Nähe des heutigen Hotels *Kaštel*, mitamt (a) des nördlichen Gartens, (b) des Parks, (c) des *Atriums* des Hotels *Kaštel* (der ehemalige Kreuzgang des Klosters) und (d) des Gartens der Kirche Maria Himmelfahrt.

1

Naziv *kaštel* potječe iz 18. stoljeća kada je u zgradbi bio smješten Kaštelanat, tadašnja uprava za cijeli Vinodol.

1

Name *Kaštel* originated in the 18th century, when this was the location of so called *Kaštelanat*, then government of the entire Vinodol area.

2

Lat. *Lapidarium*, naziv izveden od *lapis* – kamen.

2

Lat. *Lapidarium*, a noun derived from *lapis* – stone.

1

Die Bezeichnung *Kaštel* stammt aus dem 18. Jahrhundert als sich in dem Gebäude das Kaštelat, der derzeit die Verwaltung des ganzen Vinodols war, befand.

2

Lat. *Lapidarium*, abgeleitet von *lapis* – Stein.

Sv. Ivan Nepomuk, kamen, visina 150 cm. Kip je izrađen i postavljen 1930. na stari crikvenički most s četiri luka, kao zamjena za oštećeni kip ovoga zaštitnika (iz 1735.). Kip sv. Ivana Nepomuka premješten je na sadašnji položaj koncem 1937. godine, nakon rušenja starog mosta. Kipar Zvonimir Kamenar je 1988., u vrijeme uređenja hotela Kaštel, obnovio kip i ponovno izradio uništene svečeve ruke.

Kip je smješten na starijemu kamenom postolju (iz 1735.) koje je bilo uzidano u ogradu staroga mosta. Na postolju čitamo natpis:
SVETOM IVANU NEPOMUKU / KANONIKU
ISPOVJEDNIKU OVO / SMO PODIGNULI
(kronogram: 1735.)

St. Ivan Nepomuk, stone, height 150 cm. The statue was made and installed in 1930 at the old Crikvenica bridge with four arches, as a replacement for the damaged statue of this protector (dating from 1735). The statue of St. Ivan Nepomuk was transferred onto the present location by the end of 1937, after the old bridge was demolished. During the reconstruction of Kaštel/ Hotel in 1988 sculptor Zvonimir Kamenar restored the statue and remade saint's hands, previously destroyed.

The statue is placed atop the older stone pedestal (dating from 1735) that used to be walled into the old bridge's fence. The pedestal bears a following inscription:
TO THE SAINT IVAN NEPOMUK / DEAN
CONFESSOR THIS / WAS ERECTED
(chronogram: 1735)

Hl. Johannes Nepomuk, Stein, Höhe 150 cm. Die Skulptur entstand und wurde auf die alte Brücke mit vier Bögen im Jahr 1930, als Ersatz für die beschädigte Steinskulptur von diesem Schutzpatronen (aus dem Jahr 1735) aufgestellt. Die Skulptur von Johannes Nepomuk wurde an die jetzige Stelle gegen Ende des Jahres 1937 gestellt, nachdem die alte Brücke zerstört wurde.

Der Steinhauer Zvonimir Kamenar hat die Skulptur 1988, während das Hotel Kaštel eingerichtet wurde, renoviert und die Hände des Heiligen neu gemacht. Die Skulptur befindet sich auf einem älteren Steinpodest (aus 1735) der in die alte Brücke eingemauert war. Auf dem Podest ist folgende Inschrift zu sehen:

DEM HEILIGEN JOHANNES NEPOMUK / DEM
DOMHERR BEICHVATER WURDE / DIESES ER-
HOBEN (Chronogramm: 1735.)

SANCTVS IOANNES NEPOMV
CENVS / CANONICVS
CONFESSARIVS / HIC NOBIS
ERECTVS EST

Sv. Ivan Nepomuk / St. Ivan Nepomuk / Hl.
Johannes Nepomuk

Sv. Ivan Nepomuk češki je svetac rođen u drugoj polovici 14. stoljeća u mjestu Nepomuk u zapadnoj Češkoj. Postigao je visok crkveni položaj generalnog vikara u Pragu, a život je okončao u sukobima kralja Vjenceslava IV. i Katoličke crkve. Utopio se u rijeci Vltavi nakon što je bačen s glasovita Karlova mosta. Otad se smatra zaštitnikom mostova, a štiti i od poplava pa se njegovi kipovi nalaze na mnogim mostovima srednje Europe. Proglašen je svetim 1729. godine.

Zaglavni kamen na sredini luka baroknog portala obilježen je godinom izgradnje, 1737. Natpis je kaligrafski oblikovan, a zanimljiv je zbog izgleda zadnje brojke 7 kojoj je s lijeve strane dodana još jedna kosa crta tako da s brojkom 7 čini rimsku brojku 5.

St. Ivan Nepomuk is a Czech saint, born in the second half of the 14th century in a town of Nepomuk in West Czech. He was raised to the high ecclesiastic position of vicar-general in Prague. His life ended during the conflict between King Wenceslaus IV and catholic church. Ivan Nepomuk drowned in Vltava river after being thrown from the famous Charles Bridge in Prague. Ever since, he has been considered a protector of the bridges and a guard against floods. Therefore, his statues can be found on many bridges in Central Europe. Ivan Nepomuk was canonized in 1729.

Keystone in the middle of baroque portal's vault is inscribed with 1737 as its construction year. The inscription is calligraphically designed and is interesting especially because a slanting line was added to the last numeral 7, resultantly forming a Roman numeral 5.

Der Hl. Johannes Nepomuk ist ein tschechischer, in der anderen Hälfte des 14. Jahrhunderts im Ort Nepomuk, im westlichen Teil Tschechiens geborener, Heilige. Er errichte die Position des generellen Vikars in Prag und sein Leben endete während der Konflikte zwischen dem König Vjenceslav IV. und der katholischen Kirche. Er ertrank in dem Fluss Vltava nachdem er von der berühmten Karls Brücke geworfen war. Seitdem wird er als Schutzpatron von Brücken angesehen, aber er schützt auch vor Hochwasser weswegen sich seine Skulpturen auf vielen Brücken in Mitteleuropa befinden. Er wurde 1729 heiliggesprochen.

Schlussstein in der Mitte des Barockportalgewölbes wurde mit dem Baujahr 1737 markiert. Die Aufschrift ist kaligraphisch gestaltet und ist wegen dem Aussehen der letzten Zahl 7 interessant, denn ihr wurde eine schräge Linie dazugegeben, sodass sie mit der Zahl 7 wie die römische Zahl 5 aussieht.

Zaglavni kamen / Keystone / Schlussstein

Spomen-ploča posvećena Martinu Frankopanu, mramor, 61 x 91 cm. Ploču je postavio nadvojvoda Josip Habsburg 1895., u vrijeme kada je otkupio zgradu bivšeg samostana i uređio vojno odmaralište za časnike. Na ploči čitamo: 1395 ZA BRAĆU PUSTIJAKE SVETOGLA PAVLA MARTIN KNEZ FRANKOPAN SAZIDA

Podaci navedeni u tekstu ne odgovaraju povijesnim činjenicama jer je samostan utemeljio Martinov otac Nikola IV. Krčki knez, koji se tek od 1430. naziva Frankopanom. Niti godina 1395. ne smatra se mogućom jer je općenito prihvaćena 1412. kao godina utemeljenja samostana. Ispravljanje teksta predlagalo se više puta. Pri dnu, s lijeve i s desne strane su označke: Bonomi (naziv rarionice) i Fiume (Rijeka).

A memorial plaque dedicated to Martin Frankopan, marble, 61 x 91 cm. The plaque was installed by archduke Joseph Habsburg in 1895, at the time when he purchased the building of the former monastery and turned it into a military health resort. The tablet bears a following inscription: 1395 FOR THE BRETHREN OF THE ORDER OF SAINT PAUL THE FIRST HERMIT COUNT MARTIN FRANKOPAN BUILT

Data from this text do not comply with historical facts, since the monastery was founded by Martin's father Nikola IV, who was Count of Krk and came to be called Frankopan only after 1430. Year 1395 is also considered to be unlikely, since it is generally accepted that the monastery was founded in 1412. Over the time, there were several propositions to correct the inscription's text. Tablet's bottom has inscriptions on left and right side, respectively: Bonomi (workshop's name) and Fiume (Rijeka).

Denkmal für Martin Frankopan, Marmor, 61 x 91 cm. Das Denkmal wurde von Erzherzog Joseph von Habsburg 1895, in der Zeit als er das Gebäude des ehemaligen Klosters abkaufte und es zur Reststätte für Offiziere renovierte, aufgestellt. Auf dem Denkmal ist zu sehen: 1395 FÜR DIE GEBRÜDER EINSIEDLER DES HL. PAULUS MARTIN FÜRST FRANKOPAN AUFGEBAUT

Die angegebenen Daten im Text entsprechen nicht den historischen Fakten, denn das Kloster wurde von Martins Vater, Nikolaus IV., dem Fürsten von Krk gebaut. Sie wurden erst 1430 die Frankopans. Das Jahr 1395 wird auch nicht als möglich gehalten, denn 1412 ist allgemein als Klostergründungsjahr anerkannt. Eine Textkorrektur wurde mehrmals vorgeschlagen. Seite stehen die Markierungen: Bonomi (Name der Werkstatt) und Fiume (Rijeka).

Spomen-ploča posvećena
Martnu Frankopanu

A memorial plaque
dedicated to Martin
Frankopan

Denkmal für Martin
Frankopan

Spomen-ploča posvećena nadvojvođi Josipu, mramor, 61 x 91 cm. Ploča je postavljena u čast austrijskoga nadvojvode Josipa koji je 1895. otkupio zgradu bivšega pavlinskog samostana i u njoj uredio vojno lječilište za časnike te dječji dom. Vojno lječilište preseljeno je 1897. pa je vjerojatno tada postavljena ova ploča koja spominje samo dječji dom. 1895. PRESVIJETLI PRINC AUSTRIJSKI NADVOJVODA JOSIP POPRAVI I NAMIJENI DJEČOJ BOLNICI

Nadvojvoda Josip Karlo Ludvig od Austrije (1833.– 1905.) zbog nesuglasica je s bećkim dvorom preselio u Rijeku, gdje je proveo dio života. U Crikvenici je sagradio hotel *Therapia* koji je u početku nosio njegovo ime.

Memorial tablet dedicated to archduke Joseph, marble, 61 x 91 cm. The tablet was installed to honour the Austrian archduke Joseph who in 1895 purchased the building of former Pauline monastery and transformed it into a military health resort and a children's home. The military health resort was relocated in 1897, which is probably when this plaque was installed, as it mentions only the children's home. 1895 ILLUSTRIOS PRINCE OF AUSTRIA ARCHDUKE JOSEPH RENOVATED AND ASSIGNED THIS TO BE A CHILDREN'S HOSPITAL

Due to disagreement with Austrian Court, archduke Joseph Charles Ludwig of Austria (1833 – 1905) moved to Rijeka, where he spent a part of his life. In Crikvenica, he built a hotel *Therapia*, that originally bore his own name.

Denkmal für den Erzherzog Joseph, Marmor, 61 x 91 cm. Das Denkmal entstand zu Ehren des österreichischen Erzherzogs Joseph, der 1895 das Gebäude des ehemaligen Paulaner Klosters abkaufte und es zu einem Militärkurhaus für Offiziere und zum Kinderheim machte. Das Militärkurhaus wurde 1897 verlagert und dann war anscheinend dieses Denkmal aufgestellt, das nur das Kinderheim erwähnt. Am unteren Teil, an der linken und rechten 1895. DER EDLE PRINC UND ÖSTERREICHISCHE ERZHERZOG JOSEPH ERRICHTETE UND GAB DEM KINDERKRANKENHAUS

Der Erzherzog Joseph Karl Ludwig von Österreich (1833.–1905.) zog wegen seinem Konflikt mit dem Wiener Hof nach Rijeka, wo er ein Teil seines Lebens verbrachte. In Crikvenica baute er das Hotel *Therapia*, das zu Beginn seinen Namen trug.

Spomen-ploča posvećena nadvojvodi Josipu

Memorial tablet dedicated to archduke Joseph

Denkmal für den Erzherzog Joseph

Ploča s nazivom Hotel Kaštel postavljena je 1989. godine. Istog je oblika i veličine kao prethodne dvije ploče.

Grb pavlinskog reda (Reda sv. Pavla prvog pustinjaka) na baroknom portalu, replika od kremenita, 88 x 68 cm, izrađena 1989. Izvorni kameni grb se čuva u Muzeju grada Crikvenice. Još jedna replika (iz 2011.) nalazi se uz recepciju hotela Kaštel.

The plaque with name Hotel Kaštel was installed in 1989. It is of the same shape and size as previous two plaques.

The Pauline Fathers (The Order of St. Paul the First Hermit) **Coat of Arms** on a baroque portal, a quartzite replica, 88 x 68 cm, made in 1989. The original stone is a part of collection of the Municipal Museum of Crikvenica. Another replica (dating from 2011) is presently set at the reception of Kaštel Hotel.

Die Tafel mit der Inschrift Hotel Kaštel wurde 1989 aufgestellt. Sie hat dieselbe Form und Größe wie die zwei vorherigen Denkmale.

Der Wappen des Paulaner Ordens (Orden des Hl. Paulus, des ersten Einsiedler) auf dem Barockportal, 88 x 68 cm, 1989 gebaute Replik aus Stein. Das originelle Wappen wird im Museum in Crikvenica aufbewahrt. Noch eine Replik (2011.) befindet sich an der Rezeption des Hotels Kaštel.

Ploča s nazivom Hotel Kaštel

The plaque with name Hotel Kaštel

Die Tafel mit der Inschrift Hotel Kaštel

Grb pavlinskog reda

The Pauline Fathers Coat of Arms

Der Wappen des Paulaner Ordens

Drugi grb pavlinskog reda nalazi se nad malim vratima prema perivoju. Izrađen je 1989. kao replika izvornika.

Pavlinski grb pripovijeda legendu o sv. Pavlu prvom pustinjaku koji je bježao od progona kršćana u 4. stoljeću. Utočište je našao u oazi usred egipatske pustinje, gdje je proveo dio života ispod stabla datulje. Hranio se datuljama i kruhom koji mu je gavran svaki dan donosio u kljunu. Poslije mu se pridružio opat Antun koji je nakon Pavlove smrti ukopao njegovo tijelo u pustinjskom pijesku, a u tome su mu pomogla dva lava.

The second Pauline Fathers Coat of Arms is installed above the small doors leading into the park. It was made in 1989 as a replica of the original coat of arms.

Pauline Fathers coat of arms is telling the legend of St. Paul, the first hermit, who escaped the persecution of Christians during the 4th century, finding a refuge in an oasis. There, in the middle of Egyptian desert, he spent a part of his life under a date tree. He fed on dates and bread loafs that a raven used to bring him in its beak, daily. Later on, Paul was joined by Father Anthony, who eventually buried dead Paul's body in desert sand, along with two lions helping to dig the grave.

Der zweite Wappen des Paulaner Ordens befindet sich oberhalb dem Eingang zum Park. Er wurde 1989 als eine Replik gebaut.

Das Paulaner Wappen erzählt die Legende vom Hl. Paulus, dem ersten Einsiedler der vor der Verbannung der Christinaner im 4. Jahrhundert floh. Er fand Zuflucht in einer Oase mitten in der ägyptischen Wüste, wo er einen Teil seines Lebens unter einem Dattelbaum verbrachte. Er aß nur Datteln und Brot die er von einem Raben gebracht bekam. Später kam auch der Abt Anton, der nach dem Tode von Paulus, seine Leiche in den Sand begrab und dabei halfen ihm zwei Löwen.

Drugi grb pavlinskog reda

The second Pauline Fathers Coat of Arms

Der zweite Wappen des Paulaner Ordens

Dva kamena fragmenta iz antičkih vremena (65 x 31 x 37 i 62 x 30 x 39 cm) poslužila su pavlinskim graditeljima kao podnožje baroknog portala (iz 1737.) na ulazu u dvorište. Oba komada su na prednjoj strani fino obrađena s plitkim polukružnim udubljenjem. U tim fragmentima arheolozi prepoznaju dijelove antičke stele, nadgrobne ploče koju je zabilježio povjesničar i književnik Pavao Ritter Vitezović (1652.–1713.), opisujući ju kao nadgrobni spomenik koji je svome mužu Luciju Ficiliju Proklisu podigla supruga Postumija Vitalis. LUCIJU FICILIJU PROKLINU KOJI JE ŽIVIO 49 GODINA PODIGLA JE SUPRUGA POSTUMIA VITALIS

Prema nekim izvorima³, ovdje je u prvim stoljećima poslije Krista stajala rimska vojna utvrda koja je štitila antičku luku *Oeneum*

Two stone fragments from antiquity

(65 x 31 x 37 and 62 x 30 x 39 cm) have been used by Pauline builders as a base for the baroque portal (dating from 1737) at the yard's entrance. Frontally, both pieces show a fine shallow semicircular concavity. These fragments are recognized by archaeologists as pieces of an antique stele, a tombstone that was recorded by Croatian historian and writer Pavao Ritter Vitezović (1652–1713). Vitezović wrote how this tombstone was erected by Postumia Vitalis to honour her late husband Lucio Fiucilio Proclino: LUCIO FICILIO PROCLINO WHO LIVED 49 YEARS INSTALLED BY HIS WIFE POSTUMIA VITALIS

According to some sources,³ during the first few centuries A.D. Crikvenica was a location of a Roman military fort that protected an antique

Zwei Fragmente aus der Antik

(65 x 31 x 37 und 62 x 30 x 39 cm) nutzten die Paulaner Bauarbeiter als Fuß des Barockportals (aus 1737) am Garteneingang. Beide Teile sind an der Vorderseite fein bearbeitet mit einer seichten Halbnische. In diesen Fragmenten erkennen Archäologen Teile antiker Stelen, ein Grabstein den der Historiker und Schriftsteller Pavao Ritter Vitezović (1652.–1713.) beachtete und behauptete es sei ein Grabstein, den Postumia Vitalis L. ihrem Ehemann Lucius Ficilius Proklinu machen ließ.

FÜR LUCIUS FICILIO PROCLINO DER LEBTE 49 JAHRE LIEß SEINE EHEFRAU POSTUMIA VITALIS MACHEN

Manchen Angaben nach³ befand sich hier in den ersten Jahrhunderten nach Christus eine Militärbefestigung die den antiken Hafen *Oene-*

fluvium ostia – Luku rijeke Enej (po trojanskem junaku Eneju), a ta se luka nalazila u širokom ušću rječice, danas poznate kao Dubračina. Utvrda je pružala zaštitu antičkom naselju i keramičarskoj radionici te nadzirala promet cestovnim pravcem od Trsatike (Trsat) do Senije (Senj).

Piramida sa staroga kamenog mosta preko Dubračine, sagrađenog 1826., kamen, visina 106 cm. Danas stražari tik do ulaza u hotel Kaštel. Od ukupno pet kamenih piramide, sačuvana je tek jedna nakon izgradnje novoga kamenog mosta s tri luka, koji je dovršen 1938. godine.

3

Ranko Starac, 2008., *Tijekom povijesnih razdoblja*, u monografiji *Grad Crikvenica – kamik, more i čovik*, Grad Crikvenica, str. 22

port, *Oeneum fluvium ostia* – the port of river Aeneas (named after Aeneus, a Troy hero). The port was situated at the wide estuary of a small river, today known as Dubračina, and provided protection to the antique settlements and pottery workshop. It also controlled traffic on the road connecting Tarsatica (today's Trsat) to Senia (today's Senj).

Pyramid from the old stone bridge over Dubračina river, dating from 1826, stone, height 106 cm. Presently the pyramid guards the entrance to the Kaštel Hotel. Only one pyramid, out of the original five, was preserved after the new stone bridge with three arches was built in 1938.

3

Ranko Starac, *Tijekom povijesnih razdoblja*, in the monograph *Grad Crikvenica – kamik, more i čovik*, p. 22.

Izgubljeni natpis

Lost inscription

Lost Inschrift

L. FICILIO PROCLINO PROC. QUI VIXIT

ANN L.M.XI.D.XVIIII POSTUMIA VITALIS

MAR FEC

Dva kamena fragmenta iz antičkih vremena

Two stone fragments from antiquity

Zwei Fragmente aus der Antik

um *fluvium ostia* – den Hafen des Flusses Aeneas (nach dem trojanischem Held Aeneas benannt) schützte. Dieser Hafen befand sich in der breiten Mündung eines Flusses, heute als Dubračina bekannt. Die Befestigung beschützte die Orte, die Keramiker Werkstatt und überwachte den Straßenverkehr von Trsatika (Trsat) bis zu Senije (Senj).

Die Pyramide von der alten Steinbrücke wurde 1826 über dem Fluss Dubračina gebaut, Stein, Höhe 106 cm. Heute steht sie gleich am Eingang des Hotels Kaštel. Von insgesamt 5 Steinpyramiden wurde nur eine, nach dem Bau der Brücke mit drei Bögen, erhalten. Die Brücke war 1938 fertig gebaut.

3

Ranko Starac, 2008., *Tijekom povijesnih razdoblja*, in der monographie *Grad Crikvenica – kamik, more i čovik*, Grad Crikvenica, Seite 22

Piramida sa staroga kamenog mosta

Pyramid from the old stone bridge

Die Pyramide von der alten Steinbrücke

Spomen-obilježje u čast književniku

Vladimiru Nazoru, 55,5 x 69 cm, kamen u obliku stiliziranog kapitela na ogradnom zidu dvorišta. Na ploči čitamo: U OVOJ ZGRADI DJELOVAO JE OD 1920. DO 1930. KAO UPRAVITELJ DJEČJEG DOMA I PISAO SVOJA KNJIŽEVNA DJELA VELIKI Pjesnik VLADIMIR NAZOR BORAC U NOB-i I PREDsjednik ZAVNOH-a 28-IV-1963 Građani Crikvenice.

Grb Austro-Ugarskoga Carstva, kamen, 92,5 x 106,5 cm. Postavljen je u vrijeme kada nadvojvoda Josip Habsburg kupuje i uređuje zgradu bivšega pavlinskog samostana i u njoj 1895. otvara vojno lječilište (*Militärkurhaus*) koje je nakon kratka vremena preseljeno. U zgradi je otvoren Dom za liječenje siromašne djece (*Ladislaus Kinderheim*).

Memorial honouring writer Vladimir

Nazor, 55,5 x 69 cm, stone in a shape of stylized capital at the yard's fence wall. The memorial plate bears a following inscription:

FROM 1920 TO 1930 GREAT WRITER AND PEOPLE'S LIBERATION WAR FIGHTER AND PRESIDENT OF ZAVNOH (National Anti-Fascist Council of the People's Liberation of Croatia) WORKED IN THIS BUILDING AS A HEADMASTER OF CHILDREN'S HOME, WRITING HIS LITERARY WORKS 28 April 1963 Citizens of Crikvenica.

Coat of Arms of Austrian-Hungarian

Empire, stone, 92,5 x 106,5 cm. This was installed at the time when archduke Joseph Habsburg bought and renovated the building of former Pauline Fathers monastery in order to open a military health resort (*Militärkurhaus*). IN 1895 the health resort was opened, only to

Denkmal zu Ehren des Schriftstellers

Vladimir Nazor, 55,5 x 69 cm, Stein in der Forme eines stilisierten Knaufs an der Grenzwand im Garten. Auf dem Denkmal ist zu sehen: IN DIESEM GEBÄUDE WAR VON 1920 BIS 1930 DER GROSSE SCHRIFTSTELLER VLADIMIR NAZOR, DIREKTOR DES KINDERHEIMES, VORKÄMPFER IM NATIONALEN BEFREIUNGSKAMPF, UND PRÄSIDENT VON ZAVNOH TÄTIG, WO ER AUCH SEINE WERKE SCHRIEB 28-IV-1963 Die Bürger von Crikvenica.

Wappen des Kaiserreiches Österreich-Ungarn

, Stein, 92,5 x 106,5 cm. Es wurde im Zeitraum als der Erzherzog Joseph von Habsburg das Gebäude des ehemaligen Paulaner Kloster kauft und renoviert um es zu einem Militärkurhaus in 1895 zu machen, was nach einiger Zeit verlegt wurde, hingestellt. Im Ge-

Spomen-obilježje u čast književniku
Vladimiru Nazoru

Memorial honouring writer Vladimir Nazor
Denkmal zu Ehren des Schriftstellers
Vladimir Nazor

Grb Austro-Ugarskoga Carstva
Coat of Arms of Austrian-Hungarian Empire
Wappen des Kaiserreiches Österreich-Ungarn

Carski grb okrunjen je i zaognut hermelnim skim plaštem. Sastoji se od štita razdijeljeno na četiri dijela – s četiri grba tadašnjih kraljevina – Mađarske, Češke, Galicije i Burgundije. U sredini je manji štit s grbom carske dinastije Habsburg-Lothringen, na kojem je prikazan dvoglavi habsburški orao. Pri dnu su, s lijeve i s desne strane, oznake: Bonomi (ime radionice) i Fiume (Rijeka).

Barokno grlo vodospreme, kamen, visina 79 cm, stranice: 88 i 86 cm, smješteno je uza sjeverno pročelje hotela *Kaštel*, na povišenom dijelu dvorišta. Izvorno se nalazio u klaustru pavlinskog samostana, današnjem Atriju hotela *Kaštel*, a premješteno je 2005. godine. Grlo je s jedne strane ukrašeno plemićkim grbom koji je vjerojatno pripadao nekom od priora crikveničkog samostana.

be relocated shortly afterwards. The building then became a Home for medical treatment of poor children (*Ladislaus Kinderheim*).

The imperial coat of arms is crowned and clad in ermine mantle. It comprises a shield divided in four parts – with four coat of arms of then kingdoms; Hungary, Czech, Galicia and Burgundy. A centre features a smaller shield with the coat of arms of Imperial dynasty Habsburg-Lothringen, depicting a two headed Habsburg eagle. Plate's bottom has inscriptions on left and right side, respectively: Bonomi (workshop's name) and Fiume (Rijeka).

Baroque water reservoir's inlet, stone, height 79 cm, lateral dimensions: 88 and 86 cm, set in the vicinity of the northern facade of *Kaštel* Hotel, in the yard's elevated part. Originally set within the cloister of Pauline Fathers monastery, today's atrium of

bäude wurde auch ein Krankenhaus für arme Kinder eröffnet (*Ladislaus Kinderheim*). Das Kaiserwappen ist mit einem Hermelinmantel eingedeckt. Es besteht aus einem Schild der aus vier Teilen besteht – mit vier Wappen der damaligen Königsreichen; Ungarn, Tschechien, Galizien und Burgund. In der Mitte befindet sich eine kleiner Schild mit dem Wappen der tschechischen Dynastie Habsburg-Lothiringen wo der Zweiköpfige Adler zu sehen ist. Am unteren Teil, an der linken und rechten Seite stehen die Markierungen: Bonomi (Name der Werkstatt) und Fiume (Rijeka).

Der Barocke Hals des Wasserbehälters, Stein, Höhe 79 cm, Seiten 88 und 86 cm, befindet sich am nördlichen Eingang des Hotels *Kaštel*, an einer erhöhten Stelle des Gartens. Ursprünglich befand es sich im Kreuzgang des Paulaner Klosters, dem heutigen Atrium des

Barokno grlo vodospreme
Baroque water reservoir's inlet
Der Barocke Hals des Wasserbehälters

Spomen-obilježje Franji Ürmenyju, kamen, 95 x 58 x 68 cm. Ovaj kameni postament bio je uzidan u ogradu staroga kamnog mosta koji je bio sagrađen 1826. godine. Nalazio se na sredini mosta, nasuprot kipu Ivana Nepomuka. Na prednjoj strani postamenta uklesan je tekst u čast Franji (Ferencu) Ürmenyju (1780.–1858.), guverneru Primorja i civilnom kapetanu Rijeke (1823.– 1836.), zaslužnom za gradnju mosta preko Dubračine.

PRESVIJETLOM MUŽU FRANJI ÜRMENYJU,
GUVERNERU MAĐARSKOG PRIMORJA, KO-
MORNIKU PRESVETOG VELIČANSTVA, VELI-
KOM ZAGOVORNIKU GRADNJE OVOGA
MOSTA, U IME VJERNOG NARODA VINO-
DOLSKI KAŠTELANAT POSTAVLJA OVAJ
SPOMENIK 24. DANA LISTOPADA 1826.

Kaštel Hotel, it got transferred in 2005. On one side, the inlet is decorated with an aristocratic coat of arms that probably belonged to one of the Crikvenica's monastery priors.

Memorial honouring Franjo Ürmeny, stone, 95 x 58 x 68 cm. This stone pedestal was walled in the fence of old stone bridge, built in 1826. It was placed on the centre of the bridge opposite to the statue of Ivan Nepomuk. The front of pedestal bears inscription honouring Franjo (Ferencz) Ürmeny (1780–1858), a governor of Littoral Area and a civil captain of Rijeka (1823– 1836), meritorious for construing the bridge over Dubračina river.
FOR ILLUSTRIOS FRANCISCO ÜRMENY, GO-
VERNOR OF HUNGARIAN LITTORAL, CHAM-
BERLAIN OF HIS MOST HOLY HIGHNESS, THE
GREAT ADVOCATE OF BUILDING THIS BRIDGE,
VINODOL CITADEL INSTALLS THIS MONU-

Hotels Kaštel, doch es wurde 2005 verlegt. Der Hals ist an einer Seite mit dem Adlerwappen beschnückt, und wahrscheinlich gehörte er einem der Vorfäder des Klosters in Crikvenica.

Denkmal an Francis Ürmeny, Stein, 95 x 58 x 68 cm. Dieser Stein ist ein Postament der in den Zaun der alten, 1826 gebauten, Steinbrücke eingemauert war. Er befand sich in der Mitte der Brücke, genau gegenüber der Skulptur von Johannes Nepomuk. An der Vorderseite des Postaments wurde eine Inschrift zu Ehren Francis (Ferencz) Ürmeny (1780.–1858.), dem Gouverneur von Primorje und dem Kapitän von Rijeka (1823.–1836.), der für den erbau von der Brücke über dem Fluss Dubračine gutgeschrieben wird, eingraviert.

DEM EDLEM EHMAN FRANCIS ÜRMENY, GO-
UVERNEUR DER UNGARISCHEN KÜSTE, DEM
KAMMERHERR DER ALLERHEILIGEN MAJESTÄT,

Spomen-obilježje Franji Ürmenyju
Memorial honouring Franjo Ürmeny
Denkmal an Francis Ürmeny

ILUSTRISSIMO VIRO /
FRANCISCO ÜRMENY / LITTORALIS
HUNGARICI / GUBERNATORI
PROVIDENTISSIMO / SACRATISSIMAE
MAIESTATIS / CAMERARIO / PONTIS
Hujus / PROMOTORI EPIICACISSIMO /
DEVOTI POPULI / NOMINE /
CASTELLANATUS VINODOLENSIS /
Hoc MONUMENTUM / IV Idus
Octobris / MDCCCXXVI /
Posuit.

Spomenik književniku Vladimiru Nazoru
Monument to writer Vladimir Nazor
Denkmal für den Schriftsteller Vladimir Nazor

Spomenik književniku Vladimиру Nazoru u parku hotela, kamen, ukupni promjer oko 790 cm. Izveden je od kamenih blokova različite veličine prema projektu arhitekta Zdenka Kolacija. Spomenik je 1973. podignut u čast poznatome pjesniku, državniku, a jedno vrijeme i ravnatelju crikveničkoga Dječjeg doma (1920.-1930.). Izrađen je u obliku cvijeta s dvanaest latica kao simbol književnika Nazora okružena djecom.

PJESNIKU PARTIZANU AKADEMIKU / DRŽAVNIKU VLADIMIRU NAZORU / KOJI JE NEKOĆ U OVOM KRAJU PRIČAO / DJECI O SLAVENSKIM LEGENDAMA O / HRVATSKIM KRALJEVIMA O VELOM JOŽI / O GALIOTU O ISTARSkim GRADOVIMA O / MEDVJEDU BRUNDU I LIEPOTI PRIRODE / SABOR SR HR-

MENT ON BEHALF OF THE FAITHFULL PEOPLE, ON OCTOBER 24th 1826.

Monument to writer Vladimir Nazor in Hotel's park, stone, total radius around 790 cm. Made of stone blocks of varying sizes, designed by architect Zdenko Kolacio. The monument was erected in 1973 to honour the renown poet and statesman who, for a while, served as a headmaster of Crikvenica's Children's Home (1920-1930). It was made in a form of flower with twelve petals, symbolizing Nazor as a writer surrounded by children.

TO PARTISAN AND ACADEMICIAN /STATESMAN VLADIMIR NAZOR / WHO ONCE IN THIS COUNTRY TOLD / CHILDREN OF SLAVIC LEGENDS / CROATIAN KINGS AND BIG JOSEPH / OF GALLEY-SLAVES OF ISTRIAN TOWNS OF / BRUNDO THE BEAR AND NATURE'S BEAUTY /

DEM GROSSEN ANSAGER FÜR DEN ERBAU
DIESER BRÜCKE, IM NAMEN DES TREUEN VOL-
KES STELLT DAS KASTELANAT VON VINODOL
DIESES DENKMAL, 24 OKTOBER 1826 AUF.

Denkmal für den Schriftsteller Vladimir Nazor im Park des Hotels, Stein, Durchmesser ungefähr 790 cm. Er wurde aus Steinblöcken, verschiedener Größen nach dem Projekt des Architekten Zdenko Kolacija hergestellt. Das Denkmal wurde 1973 zu Ehren des berühmten Schriftstellers, Staatsmanns und eine Zeit lang Direktors des Kinderheims (1920.-1930.) aufgestellt. Er wurde in der Form einer Blume mit zwölf Blütenblättern, einem Symbol für den Schriftsteller Nazor mit Kindern umgeben, gemacht.

DEM SCHRIFTSTELLER PARTIZAN AKADEMIKER / DEM STAATSMANN VLADIMIR NAZOR / DER DAMALS IN DIESER UMGEBUNG / KINDERN

VATSKE I SKUPŠTINA OPĆINE / CRIKVENICA
U SPOMEN OVAJ KAMENI CVIJET / 30 SVIB-
NJA 1973 / PODIŽE

Grlo vodospreme, kamen, visina 113 cm, stranice 106 cm, nalazi se na izvornom mjestu u bivšem klaustru pavlinskog samostana (danas Atrij). Klesano je prema gotičkom obrascu s udubljenim uglovima, a svaka je stranica ukrašena plitkim lukom koji seže do polovice visine.

Sve četiri strane duž gornjeg ruba imaju natpis koji nije uklesan, nego je uparan, vjerojatno naknadno. Natpis se sastoji od mnoštva kratica i nejasna je sadržaja, a spominje godine 1728. i 1729. Grlo vodospreme smješteno je iznad cisterne za kišnicu koja je 1989.,

THE PARLIAMENT OF THE SOCIALIST REPUBLIC OF CROATIA AND THE MUNICIPAL ASSEMBLY OF / CRIKVENICA ERECT THIS MEMORIAL STONE FLOWER / 20 MAY 1973

Inlet of water reservoir, stone, height 113 cm, lateral dimensions 106 cm, placed at the original spot in the former cloister of Pauline Fathers' monastery (presently Atrium). Carved following the gothic pattern, it has recessed edges, while each side is decorated with a shallow arch reaching up to the height's half.

All the four sides along the upper edge bear an inscription that was not properly carved but ripped in, probably afterwards. The inscription, whose content is unclear, consists of many abbreviations, mentioning years 1728 and 1729. The water reservoir's inlet was

SLAVENISCHE LEGENDEN / KROATISCHEN KÖ-NIGEN ÜBER VELI JOŽE / ÜBER GOLIAT ÜBER ISTRISCHE STÄDTE ÜBER / BÄR BRUNDO UND DEN SCHÖHNEITEN DER NATUR / DEM PARLA-MENT KROATIENS UND VERSAMMLUNGEN DER GEMEINE ERZÄHLTE / CRIKVENICA STELLT ZUM GEDENKEN DIESE STEINBLUME AUF / 30 MAI 1973

Hals des Wasserbehälters, Stein, Höhe 113 cm, Seiten 106, befindet sich an seiner ursprünglichen Stelle im alten Kreuzgang des Paulaner Klosters (heute Atrium). Es wurde in gotischer Art mit versunkenen Winkeln geprägt, wobei jede Seite mit einem seichten Bogen, der bis zum Mitte der allgemeinen Höhe reicht, beschmückt ist.

Alle vier Seiten entlang des oberen Randes haben eine Inschrift die nicht eingeprägt sondern eingerissen war und zwar wahrscheinlich spä-

u vrijeme otvaranja hotela, dobila ugostiteljsku namjenu. Klaustar je u vrijeme paulina bio okružen nadsvedenim arkadnim hodnikom koji je poslije pregrađen, a arkade su zatvorene.

Posuda od kamenja, tzv. kamenica, 61,5 x 116 x 85 cm, pravokutnog oblika, od jednoga kamenog bloka. Vjerojatno je služila za čuvanje maslinovog ulja i potječe iz crikveničkog samostana. Pored nje se nalazi manja, grubo oblikovana kamenica ovalnog oblika (35 x 100 x 77 cm). Obje su bez stilskih oznaka.

Gotičko grlo vodospreme
Gothic water reservoir's inlet
Der Gotische Hals des Wasserbehälters

placed above the rainwater tank, which became a part of newly opened hotel in 1989. During the time of Pauline Fathers, the cloister was surrounded by a vaulted arcade corridor that later on got partitioned, while the arcades were closed.

Stone container, so called kamenica, 61,5 x 116 x 85 cm, rectangular shape, made from a single stone block. Probably served to preserve olive oil and belonged to Crikvenica's monastery. By its side there is a smaller, roughly shaped oval stone container

(35 x 100 x 77 cm). Both containers bear no style denotations.

ter. Die Inschrift beinhaltet viele Abkürzungen und unklare Inhalte wobei es die folgenden Jahre erwähnt: 1728 und 1729. Der Hals des Wasserbehälters befindet sich oberhalb der Regenwasserzisterne, die 1989 in der Zeit der Eröffnung des Hotels auch einen gastronomischen Zweck erlangte. Der Kreuzgang des Klosters war in der Zeit der Paulaner mit einem Arkaden Flur überdacht, der später renoviert wurde und die Arkaden wurden geschlossen.

Steingefäß, die sogenannte Kamenica, 61,5 x 116 x 85 cm, rechteckiger Form aus einem Steinblock. Wahrscheinlich diente es um Olivenöl zu bewahren und stammt aus dem Kloster in Crikvenica. Neben ihr befindet sich eine kleinere, grob formierte Kamenica in ovaler Form (35 x 100 x 77 cm). Keine von den beiden hat stilistische Kennzeichen.

Posuda od kamenja, tzv. kamenica
Stone container, so called kamenica
Steingefäß, die sogenannte Kamenica

Natpis o uređenju crkve, kamen, 82,5 x 52,5 cm, nalazi se u kutu crkvenog dvorišta uz Dubračinu. Čitamo: OVAJ JE POSAO U ČAST DJEVICE MARIJE POSVEĆEN (kriptogram 1768.). Natpis je stajao na vanjskom zidu između crkvene lađe i kapelice, koji je porušen 1927. godine. Tom je prigodom župnik Antun Rigoni pri dnu ploče dao uklesati: OBNOVljENO 1927.

Kip Blažene Djevice Marije bezgrješnog začeća, brački kamen, visina 203 cm, autor je kipar Zvonko Car (1913. – 1982.). Kip se nalazi ispred crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije, a nastao je 1939. kao jedini rad u kamenu ovoga kipara, učenika glasovitoga hrvatskog kipara Ivana Meštrovića. Kip se naziva i Gospa od zdravlja jer pod nogama

Inscription considering church renovation, stone, 82,5 x 52,5 cm, in the corner of church yard near Dubračina river and therefore we read: THIS JOB WAS CONSECRATED TO HONOUR THE VIRGIN MARY (chronogram: 1768). The inscription was located on the outer wall, between a church nave and a chapel that was demolished in 1927. On that occasion parish priest Antun Rigoni commissioned a following inscription to be carved at the plate's bottom: RENOVATED IN 1927

Statue of the Blessed Virgin Mary of Immaculate Conception, stone from Brač island, by sculptor Zvonko Car (1913 – 1982). The statue is placed in front of the Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary. It was made in 1939 as the only stonework by this sculptor, a student of famous Croatian

Aufschrift über die Renovierung der Kirche, Stein, 82,5 x 52,5 cm, befindet sich in der Ecke des Kirchengartens neben der Dubračina. Zu sehen ist: DIESES IST ZU EHREN DER HEILIGEN JUNGFRAU MARIA 1768 EINGEWEIHT. Die auschrift stand auf der Außenwand zwischen dem Kirchenschrifft und der Kapelle, die 1927. abgerissen wurde. Gelegentlich ließ der Pfarrer Antun Rigoni am Boden der Steintafel einprägen: RENOViert 1927.

Skulptur der heiligen Jungfrau Maria der unbefleckten Empfängnis, Stein aus Brač, Höhe 203 cm, Autor ist der Bildhauer Zvonko Car (1913. – 1982.). Die Statue befindet sich vor der Maria Himmelfahrt Kirche und sie entstand 1939 als einziges Steinwerk dieses Bildhauers, der Schüler des berühmten Ivan Meštrović war. Die Statue trägt den Namen *Muttergottes der Gesundheit*, da sie un-

D. O. M. A. (DEUS. OPTIMUS.
MAXIMUS.ACRONYM) / LABOR
ISTE / HONORI DEI PARENTIS /
VIRGINIS MARIAE / CONSECRATVR
/ RENOV. / 1927. / DEUS OPT. MAX.A
ACRONYM/

Natpis o uređenju crkve
Inscription considering church renovation
Aufschrift über die Renovierung der Kirche

ima savijenu zmiju kao simbol ljekarništva i liječništva. Sve do 1986. kip se nalazio u crkvi, a tada je premješten u dvorište, gdje je prije stajao kip Madone (iz 1902.).

Autor je darovao kip župniku msgr. Antunu Rigoniju, što spominje u natpisu na ploči ispod kipa:

SKROZ HLADNU I TRDU STEN / TEL SAN REĆ
TRI MEHKE BESEDI: / VELIČANSTVO DIVICE
MARIJE / KA MAT JE SEH MATER NAVIŠA
GOSPOJA / SPOMEN ZA MRTVUN ANKUN /
VA IME MOJE I DICE / I ZAHVALNOST
DOBROČINCU / PRESVITLON GOSPODINU
RIGONU / 1939. / ZVONE CAR IVANOV.

sculptor Ivan Meštrović. The statue is also called *Our Lady of Health* since a coiled snake, a symbol of pharmacology and medicine, lies under Virgin Mary's feet. The statue was inside the church until 1986, when it was transferred into the yard, at a spot previously occupied by Madonna statue (dating from 1902.).

Sculptor Zvonko Car donated the statue to a parish priest, Msgr Antun Rigoni, as mentioned by an inscription on a plate under the statue: THROUGH COLD AND HARD STONE / I DESIRED THREE SOFT WORDS / MAGNIFICENCE OF VIRGIN MARY / GREATEST LADY AMONG ALL THE MOTHERS / AS A MEMORY FOR LATE ANKA / ON BEHALF OF MY CHILDREN / AND WITH A GRATITUDE TO THE BENEFATOR / ILLUSTRIOUS RIGONI / 1939 / ZVONE CAR IVANOV.

ter ihren Füßen eine gebogene Schlange hatte, die ein Symbol der Pharmakologie und Ärzte ist. Bis 1986 befand sich die Statue in der Kirche, doch später wurde sie in den Garten verlegt, wo sich früher die Statue der Madonna (aus 1902.) befand.

Der Autor schenkte die Statue dem Pfarrer Monsignore Antun Rigoni, was auch an der Inschrift unter der Statue zu sehen ist: DURCH DIESEN KALTEN UND HARTEN STEIN / WOLLTE ICH DREI MILDE SACHEN SAGEN: / DIE EDLE MUTTER GOTTES / DIE MUTTER ALLER MÜTTER DIE GRÖSTE VON ALLEN / EIN DENKMAL AN DIE TODE ANKA / IN MEINEM UND IN DEN NAMEN MEINER KINDER / EINE DANK AN EINEN GUTEN MENSCHEN / DEM EDLEM HERRN RIGONI / 1939 / ZVONE CAR IVANOV.

Kip Blažene Djevice Marije bezgrješnog začeća

Statue of the Blessed Virgin Mary of
Immaculate Conception

Skulptur der heiligen Jungfrau Maria der
unbefleckten Empfängnis

Tri kamera medaljona s likovima Krista (*Ecce homo*), Djevice Marije (*Mater dolorosa*) i s pavlinskim grbom između njih, nalaze se na zabatnom trokutu iznad crkvenog ulaza. Ova tri kamera reljefa vjerojatno su izrađena u domaćoj pavlinskoj radionici u 18. stoljeću. Likovi Krista i Marije prikazani su u profilu i licima okrenuti prema grbu koji je obavljen lisnatom granom.

Three stone medallions with figures of Christ (*Ecce homo*), Virgin Mary (*Mater dolorosa*) and the coat of arms of Pauline Fathers in between, set on the gable triangle above a church entrance. These three stone reliefs have probably been made in a domestic workshop of Pauline Fathers, in 18th century. The figures of Christ and Mary are depicted in profile, facing the coat of arms which is embraced by a leafy branch.

Drei Steinmedaillons mit der Figur Christi (*Ecce homo*), der Heiligen Jungfrau Maria (*Mater dolorosa*), und dem Paulaner Wappen zwischen ihnen. Sie befinden sich am Giebeldreieck oberhalb des Kircheneingangs. Diese drei Steinreliefs sind wahrscheinlich in der Paulaner Werkstatt entstanden in der 18. Jahrhundert. Die Gesichter Christi und Marias sind im Profil dargestellt, deren Gesichter dem Wappen, der durch einen blättrigen Ast eingehüllt ist, gewandt sind.

Tri kamera medaljona

Three stone medallions

Drei Steinmedaillons

Nadgrobna ploča s uklesanim križem,

83 x 72 cm, pokrivala je crkvenu kriptu ispred glavnog oltara, a 1927. je s ostalim nadgrobnim pločama iz crkve premještena u dvorište u kojem su sve do 18. stoljeća pokapani stanovnici Petaka i Gornjega kraja.

Tombstone with carved cross, 83 x 72 cm.

Once used to cover a church crypt in front of the main altar, in 1927 it was transferred together with other tombstones from the church into the yard, that served as a graveyard for inhabitants of Petak and Gornji kraj until the 18th century.

Grabstein mit eingeprägtem Kreuz,

83 x 72 cm, sie deckte die Kirchengruft und 1927 wurde sie mit allen anderen Grabsteinen aus der Kirche in den Garten gebracht, wo bis zum 18. Jahrhundert Einwohner aus Petak und Gornji kraj begraben wurden.

Nadgrobna ploča s uklesanim križem

Tombstone with carved cross

Grabstein mit eingeprägtem Kreuz

Imago pietatis, sućutni prikaz u luneti, mramor, 62 x 32,5 cm. U središtu je Krist s trnovom krunom, a nad njim lik anđela. Reljef u luneti potječe iz radionice majstora Franje iz Cresa. Djelo je nastalo u drugoj polovici 15. stoljeća. Nalazi se na vanjskomu južnom zidu bočne kapele crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije.

Imago pietatis, a compassionate depiction in lunette, marble, 62 x 32,5 cm. A centre of lunette features Christ with a crown of thorns and a figure of angel above him. This lunette relief originated in a workshop of master Franjo from Cres, and was made in the second half of the 15th century. It is set at the outer southern wall of lateral chapell of the Church of the Assumption of the Blessed Virgin Mary.

Imago pietatis, mittfühlender Blick in einer Lunette, Marmor, 62 x 32,5 cm. In der Mitte befindet sich Christi mit der Dornenkrone und oberhalb von ihm steht ein Engel. Das Relief in der Lunette ist das Werk aus der Werkstatt von Franzis aus Cres, entstanden in der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts. Es befindet sich auf der Außenseite der südlichen Mauer der Seitenkapelle der Maria Himmelfahrt Kirche.

Imago pietatis

Recenzija knjižice Šetnja kroz povijest Crikvenice, autorica Sanja Škrgatić

Objavlјivanje pisanog zapisa o povjesnom naslijeđu nekog prostora, slavljenički je čin. Kada je tome povod obilježavanje 600. godina prvoga zabilježenog spomena imena, veselje je višestruko. Crikvenica ima tu sreću da u svojoj slavljeničkoj 2012. godini, uz brojna prigodna događanja, pridoda još jedno: objavu knjižice *Šetnja kroz povijest Crikvenice* autorice Sanje Škrgatić. Ovim se prikazom, koji nam je pružio ugodu u iščitavanju crtice iz crikveničke prošlosti, ujedno pridružujemo čestitkama gradu koji se u obljetničkome slavlju uključio u tkanje povjesnice svoga kraja, pružajući podršku objavi ove knjižice.

Kao dugogodišnji kulturni pregalac crikveničkog prostora, Sanja Škrgatić nebrojeno je puta putem izložbenih događanja, uprizorenja i dramskih predstava ukazivala na bogatstvo svekolike baštine svoga grada. Posebno izdvajamo njezinu nastojanju u objavi pisanih radova Crikveničana i mnogih drugih, kao doprinosa poznavanju vlastite prošlosti. Ovom im se knjižicom koja je pred nama i sama pridružila.

Šetnja kroz povijest Crikvenice predstavljena je kao kulturno-povjesna crtica koja iščitava i tumači dvije tematske izložbe koje je autorica osmisnila i predstavila u proteklim godinama, uz prikaz kamenih spomenika u Lapidariju. Razlog poradi kojega se odlučila na ovaj strukturni tematski izbor oko ušća rječice Dubračine i nekadašnjega pavlinskog samostana iznalazi se u navedenoj prostornoj cjelini koju obuhvaćaju te dvije izložbe: *Koraci kroz povijest i Juraj Julije Klović te smještaj kamenih spomenika*. Stoga nam se čini primjerenim knjižicu autorice označiti i kao tematsko-prostorni kulturno-turistički vodič.

Knjižica *Šetnja kroz povijest Crikvenice* s podnaslovom *Od prapovijesnih tragova do pavlinskih umjetničkih radionica* sadrži šesnaest stranica teksta (A4 formata). Sadržajno i tematski podijeljena je u tri poglavlja: *Koraci kroz povijest, Juraj Julije Klović i Lapidarij*. Slijedi popis literature, slikovni prilozi i tlocrtni plan. Unutar svakog poglavlja autorica u kratkim naznakama daje prikaz najvažnijih detalja koji određuju predmetnu tematsku cjelinu, ne težeći za sinteznosti problematike. I to s pravom, s obzirom na to da je i konceptualna zamisao ovog djela kulturno-povjesni i turistički tumač prostora i baštine određene cjeline. Razvidno je da se objavom ovog djela dodatno upotpunjaju i zaokružuju spomenute dvije izložbene cjeline i Lapidarij. Posebno nas raduje treće poglavlje o kamenim spomenicima koji se nalaze unutar i oko nekadašnjega pavlinskog samostana, u Lapidariju. Ovo je iznimski doprinos za povjesnicu Crikvenice jer su na jednomu mjestu okupljeni i objavljeni zapisi na kamenu koji svjedoče o prošlosti ovoga grada.

Na kraju izražavamo pohvalu nastojanju autorice da nam u jednom općem prihvatljivom obliku približi dio kulturne baštine Crikvenice.

dr. sc. Goranka Lipovac Vrkljan

Recenzija: Šetnja kroz povijest Crikvenice, Sanja Škrgatić

Uz prije objavljene radeve napisane u povodu 120. godišnjice organiziranog turizma u Crikvenici, kao što je monografija *Crikvenica – kamik, more i čovik*, u kojoj je jedan od autora i prof. Sanja Škrgatić, te njezina posebnog izdanja – veoma zanimljive i korisne knjižice *Šetajmo po Crikvenici* (2008.), na pomolu je još jedna šetnja Crikvenicom, ovaj putkroz njezinu povijest i lokacije na kojima su sačuvani ostaci kulturne baštine. Taj svoj novi rad *Šetnja kroz povijest Crikvenice* posvetila je 600. godišnjici prvog spomena Crikvenice, onoga iz darovnice kneza Nikole IV. Frankopana, kojom je 14. kolovoza 1412. crkvu Uznesenja Blažene Djevice Marije i samostan darovao crikveničkim pavlinima.

Povijest Crikvenice, kroz koju vodi čitaoca, a čije početke povezuje s cjelokupnim povjesnim razvojem Vinodola od najstarijih dana i naseljavanja ovih prostora, autorica svrstava u nekoliko sažetih cjelina: *Koraci kroz povijest, Juraj Julije Klović i Lapidarij*.

U prvom dijelu, *Koraci kroz povijest*, sistematicno je prikazan povjesni razvoj općenito, s posebnim naglaskom na ulogu knezova Frankopana i crkvenog reda pavlina koji su ovdje ostavili značajan trag u kulturi i pismenosti.

Druga tematska cjelina, *Juraj Julije Klović*, kratak je osvrt na život i stvaralački opus toga velikoga majstora minijature, humanista i rodoljuba, koji je uvijek isticao svoje hrvatsko podrijetlo. Zna se da je svoje prvo i pravo obrazovanje stekao upravo ovdje kod crikveničkih pavlina, gdje je boravio do svoje osamnaeste godine, nakon čega, 1516., odlazi u Italiju. U sjećanje na njegov boravak u Crikvenici, na zgradu bivšega pavlinskog samostana otkrivena je 12. kolovoza 2009. godine spomen-ploča s njegovim autoportretom, a u prolazu prema crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije postavljena stalna izložba njegovih najznačajnijih djela, što je, između ostalog, istaknuto i u navedenom radu.

Zaokruživši tako cjelinu povjesnih zbivanja oko nekadašnjega pavlinskog samostana, u kojem je danas smješten hotel *Kaštel*, autorica nas upoznaje s crikveničkim Lapidarijem na istoj lokaciji, u kojem se nalaze kameni spomenici iz prošlih vremena, koji svjedoče o značajnim zbivanjima i poznatim ličnostima vezanim uz prošlost Crikvenice.

Vizura koju, gledajući s Petaka, pružaju stari crikvenički most, Kaštel s Lapidarijem, crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije na samom ušću Dubračine u more te sam pogled na more, čine impozantnu sliku koja sama po sebi izaziva uvažavanje i poštovanje prema prohujalom vremenu, ljudima i njihovoj povjesnoj postojanosti na ovim prostorima.

Hvalevrijedan je trud autorice koja ovim djelom prezentira dio kulturne baštine grada Crikvenice, ukazujući posredno na potrebu očuvanja opisanih lokaliteta. Način na koji je predstavljena cjelokupna tematika prihvativ je svim čitateljima, od stručnjaka do šire čitalačke publike, te je knjižica, kao takva, značajan prilog obilježavanju velikog jubileja grada Crikvenice – šesto godina od prvog spomena njezina imena *Criquenicza*. Upravo je ovaj lokalitet – Kaštel, Lapidarij, ušće Dubračine u more i crkva – oduvijek bio u središtu povjesnih zbivanja vezanih uz prošlost Crikvenice i njezin razvitak.

Ivan Barbarić, prof.

Literatura i izvori

Cionini-Visani, Maria, 1977., *Julije Klović* (predgovor G. Gamulin), Nakladni zavod Matrice hrvatske, Zagreb

Starac, Ranko, 2008., *Tijekom povijesnih razdoblja*, u monografiji *Grad Crikvenica – kamik, more i čovik*, Grad Crikvenica, Crikvenica

Lipovac Vrkljan, dr. sc. Goranka, 2007., *Ad Tures – Crikvenica, keramičarska radionica Seksta Metilija Maksima*, Grad Crikvenica, Crikvenica

Matejčić, dr. sc. Radmila, 1981., *Pregled kulturno-povijesnih spomenika Vinodola*, Vinodolski zbornik 2, Crikvenica

Klaić, Vjekoslav, 1901., *Krčki knezovi Frankapani*, Matica hrvatska, Zagreb

Brunšmid, Josip, 1899. – 1900., *Arheološke bilješke iz Dalmacije i Panonije*, izašlo u Vjesniku HAD, nova serija, sv. 4., Zagreb

Dočkal, dr. Kamilo, 1945., *Samostan Blažene Djevice Marije u Crikvenici*, rukopis, Arhiv HAZU, Zagreb

Msgr. Rigoni, Antun, 1941., *Spomenica župe Crikvenica I. i II.*, rukopis, Župni ured CrikvenicaGregurić, Ratimir, *Grada za povijest Crikvenice*, rukopis, privatni arhiv S. Matejčića

Izložba, Czriquenica 1412. – 2012., *Život i umjetnost Vinodola u doba pavlina*, Muzej grada Crikvenice

Biblioteka Cirkul broj 16

Nakladnik Centar za kulturu Dr. Ivan Kostrenčić
Trg Stjepana Radića 3/2, Crikvenica
www.kultura-crikvenica.hr

Za nakladnika Sanja Škragtić

Autorica teksta i izložbi: Juraj Julije Klović i Koraci kroz povijest
Sanja Škrgatić

Stručni savjetnik za latinski jezik
Nenad Labus, viši savjetnik konzervator

Recenzenti dr. sc. Goranka Lipovac Vrklijan
Ivan Barbarić

Lektura i korektura Gordana Ožbolt

Engleski prijevod Slobodan Drenovac (*Koraci kroz povijest*)
Majda Jurić (*J. J. Klović i Lapidarij*)

Njemački prijevod Tanja Grubišić (*Koraci kroz povijest, J. J. Klović i Lapidarij*)

Fotografije Egon Hreljanović, Ivan Balažević, Bojan Crnić, Vladimir Katnić,
Denis Lešić, Marin Škrgatić, Sanja Škrgatić, Željko Stojanović
Hrvatski državni arhiv
Hrvatski povjesni muzej
Pomorski i povjesni muzej Hrvatskog primorja
Muzej grada Crikvenice
Centar za kulturu Dr. Ivan Kostrenčić

Dizajn publikacije i izložbi: Juraj Julije Klović i Koraci kroz povijest
Vesna Rožman

Tisk

Naklada 1000 primjeraka

Crikvenica, listopad 2012.

Knjiga je financirana sredstvima Grada Crikvenice i objavljena u povodu 600. obljetnice Crikvenice

ISBN: 978-953-7532-08-6